ISSN 1846-3827

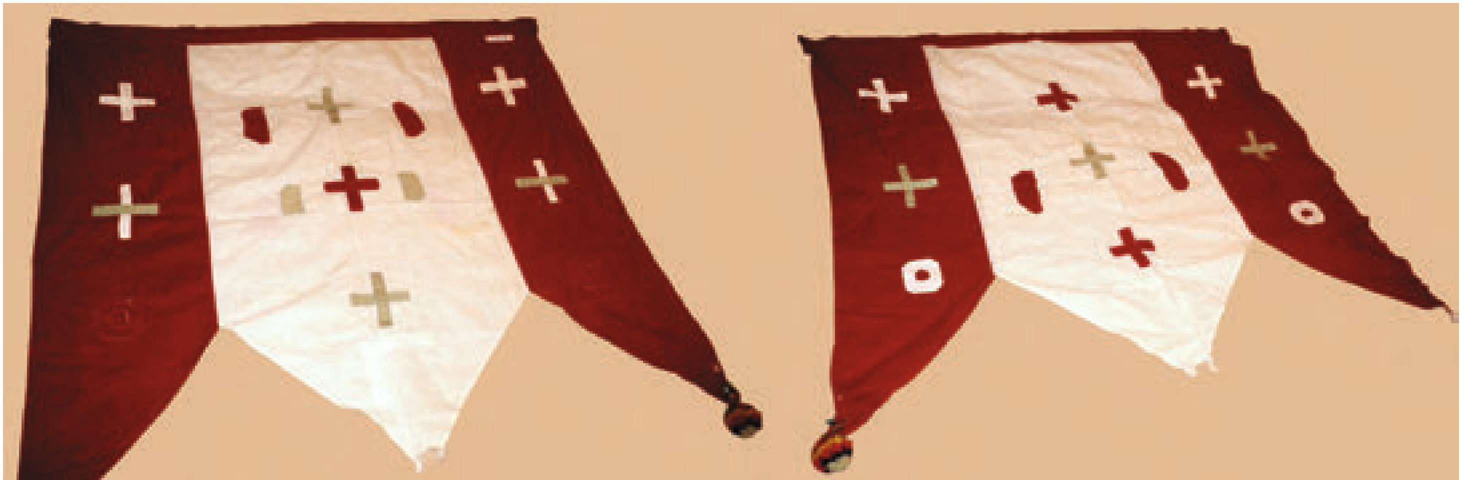

Grb i Zastava

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Broj 11, Godina VI.
Zagreb, svibanj 2012.
Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillologic Association
Number 11, Volume VI, Zagreb, May 2012

Svadbena zastava iz Baranje

A Wedding Flag from Baranya

Svadbena zastava iz sela Branjin Vrh kod Belog Manastira, oko 1900.
A wedding flag from the village of Branjin Vrh near Beli Manastir, ca. 1900.
(Photo D. Bošnjak)

Gospodin Dario Bošnjak poslao nam je fotografije vrlo zanimljive zastave iz Baranje. Istražujući narodne nošnje i običaje belomanastirskog kraja, naišao je u selu *Branjin Vrh* na zastavu izrađenu prije Prvog svjetskog rata. Zastava dimenzija oko 100×120 cm izrađena je od crvenog i bijelog platna (pamuk), oblika dva puta raskoljene zastave, koja se sastoji od tri pruge: crvene, bijele dvostruke širine i crvene, na kojima su ušiveni jednostavni uzorci od crvenog, bijelog i zelenog platna u obliku križeva, prstenova i polukrugova. Na vrhovima repova bile su kuglaste kićanke od raznobojne vune, od koji se sačuvala samo jedna. Kopljeni je rukav od crvenog platna. Na zastavnom polju vide se tragovi reparacija, što govori da se zastava vjerojatno koristila duže vremena. Zastava je u vlasništvu gđe *Eve Andić* iz Branjin Vrha, a predstavljena na tradicionalnoj priredbi starih narodnih nošnji *13. zimsko spremanje u Antinu* (općina Tordinci), 14. siječnja 2012. Gosp. Bošnjak je na priredbi bio spremljen kao barjaktar, a zastavi su za tu priliku dodane rekonstruirane nedostajuće kićanke (kasnije uklonjene), a koplje je ukrašeno jabukom, graničicom i

(nastavak na str. 3)

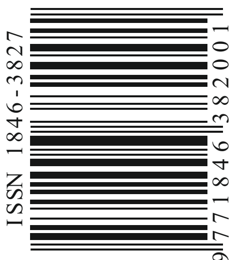
Mr. Dario Bošnjak sent us photos of a very interesting flag from Baranya. Researching the folk costumes and customs of the Beli Manastir region, he found in the village Branjin Vrh *a flag manufactured before World War I. The flag is 100×120 cm and made of red and white canvas (cotton), with double split fly, consisting of three stripes: red, white of double width and red, with simple patterns of red, white and green canvas sewn in shapes of crosses, annulets and semicircles. The fly points had spherical tassels of multicoloured wool, only one of them being preserved. The sleeve is of the same red canvas. The flag field contains evidence of repair, indicating that the flag must have been used for a considerable period. The flag, owned by Ms.* Eva Andić *from Branjin Vrh, was presented on the traditional folk costumes review* 13th Winter Cleaning in Antin *(Community of Tordinci) on 14th January 2012. Mr. Bošnjak bore the flag, for that occasion temporary equipped with the missing tassels, while the staff was ornamented with an apple, a branch and embroidered shawl following the old photographs.*

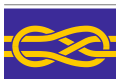
This is so far the only such example

(cont. on p. 3)

Predstavici Baranje na smotri u Antinu
Baranya representatives in the review in Antin
D. Bošnjak (Branjin Vrh), M. Bošnjak (Baranjsko Petrovo Selo), T. Kostolić (Gajić). (Photo D. Pehar)

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo osnovano je 2006. godine. HGZD je član
Croatian Heraldic & Vexillologic Association is established in 2006. HGZD is a member of
Fédération Internationale des Associations Vexillologiques *Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique*

UVODNIK EDITORIAL

Dragi čitatelju,

Ulazeći u sedmu godinu HGZD, s veseljem Vam predstavljamo novi broj *Grba i zastave*. Naša zajednička strast i ljubav proizvele su još jedan, vjerujem, zanimljiv i poučan, svezak časopisa koji se može pohvaliti raznovrsnim temama iz hrvatske i svjetske heraldičke i veksilološke baštine, kako povijesne tako i suvremene. Ovaj broj objavljen je sredstvima prikupljenim iz članarine i donacijama članova Društva, s obzirom da su u ovim teškim vremenima gradska i državna blagajna za kulturu i ove godine za nas ostale zaključane. Neka ovo posluži kao poziv za donacije za sljedeći broj i kao poziv za pomoć za iznalaženje načina budućeg financiranja.

Iz sadržaja koji u cijelosti možete vidjeti na *heraldički lijevoj* strani ove stranice izdvojio bih novu rubriku Leksikon hrvatske heraldike, koju je inicirao dr. Galović, a u kojoj bismo objavljivali priloge o istaknutim hrvatskim heraldičarima, heraldičkim vrelima – zbornicima i grbovnicima te heraldičkoj terminologiji. Pozivam vas da se pridružite zajedničkom naporu sa svojim temama.

O novoj knjizi mr. sc. Peić Čaldarović i akademika Stančića pisali smo u posljednjem broju, a ovdje donosimo izabrane dijelove o jednoj zanimljivoj temi, koja je do sada često bila zanemarivana. Zanimljive priloge donose nam kolege iz Senja i Rijeke, a i dalje pratimo zagrebački festival zastavica koji je gostovao u Australiji. Na kraju po običaju pratimo posljednja izdanja i događanja. Nemojte propustiti obavijestiti nas o svojim objavljenim radovima i postignućima.

Posebno se zahvaljujem Tedu Kayeu, uredniku časopisa *Raven* Sjeverno-američkog veksilološkog društva, koji je ljubazno našao vremena lektorirati engleski tekst. Bit će nam zadovoljstvo da nam javite kako vam se sviđa časopis, da čujemo primjedbe, ideje i želje. Veselit će nas da nam se pridružite na našoj mjesečnoj Tribini. Ukoliko ne dobivate naše obavijesti o događajima e-mailom, molim javite nam svoju adresu na hgzd@hgzd.hr

Na kraju, uživajte čitajući GiZ,

Željko Heimer

Dear reader,

We present to you the new issue of Grb i zastava*, as we enter HGZD's seventh year. Our common passion and love have produced yet another interesting and educational volume of the bulletin proudly delivers historical and contemporary topics from Croatian and world heraldic and vexillological heritage. This issue is published with funds from membership dues and member donations, given that the city and state funding for culture remains non-existent in these difficult times. May this serve as an invitation for donations for the next issue and a call for help finding future financing.*

From the contents you see here in sinister*, I would like to point out the new column – the Croatian Heraldic Lexicon, initiated by Dr. Galović, in which we will publish articles on eminent Croatian heraldists, on heraldic sources – anthologies and armorials, and on heraldic terminology. I invite you to join us in the common effort by sending your submissions.*

From the new book by Peić Čaldarović, MSc. and Academic Stančić, which we wrote about in the previous issue, we now provide selected parts on an interesting topic that has often been ignored. Our colleagues from Senj and Rijeka provide some interesting articles, and we follow up on the Zagreb art flags festival's visit to Australia. Finally, as usual, we look into some recent publications and events. Do not miss informing us of your published works and achievements.

I take this opportunity to express my thanks to Ted Kaye, editor of NAVA's journal Raven*, who kindly found time to help proofread and copy-edit the English text.*

It will be our pleasure to learn how you like the bulletin; to hear your remarks, ideas, and wishes. We would be happy if you join us at our monthly Tribune. If you are not receiving our newsletter by e-mail, please send us your address at hgzd@hgzd.hr.

And finally, enjoy reading GiZ,

Željko Heimer

SADRŽAJ
CONTENTS

Grb i Zastava
Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillologic Association

IMPRESSUM

Grb i Zastava
Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva

Broj 11, Godina **VI.** Zagreb **svibanj 2012.**
ISSN1846-3827
Urednik i engleski prijevod: **Željko Heimer**
Predsjedništvo HGZD:
Željko Heimer, predsjednik; **Nenad Labus**, potpredsjednik; **Matea Brstilo Rešetar**, tajnica; **Dubravka Peić Čaldarović**, **Jelena Borošak Marijanović**. Engleska lektura: **Ted Kaye,** North American Vexillologic Association

Cijena broja 35 kn, za inozemstvo 7 €.
Godišnja pretplata (2 broja): 60 kn, za inozmestvo 12 €.
Za članove HGZD - besplatno.
Narudžbe na **Leykam international, Ilica 42, HR-10000 Zagreb** ili na **info@leykam-international.hr**

Izdavač:
Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo
Pazinska 50
HR-10110 Zagreb
E-mail: **hgzd@hgzd.hr**
Web: http://**www.hgzd.hr**
Žiro račun Zagrebačka banka **2360000-1101905988.**
Devizni račun **2100316527**.
OIB **21212575148**
Naklada ovog broja: **300 komada**
Tisak: **Denona d.o.o.**
Prilozi za "Grb i Zastavu" dobrodošli su. Članci, fotografije i ostalo mogu se dostaviti izdavaču u pisanom ili tiskanom obliku, u elektronskom obliku ili kao privici elektoronskom poštom. Materijali se ne vraćaju.
Stavovi i mišljenja izneseni u glasilu su autorski, i ne predstavljaju stavove i mišljenja uredništva ni HGZD. Iako se HGZD trudi da su podaci izneseni u glasilu točni, Društvo ne garantira njihovu točnost i ne preuzima nikakvu materijalnu ni moralnu odgovornost za štetu koja bi zbog njih nastala.
Ovaj broj zaključen je 30. svibnja 2012.

Leykam international d.o.o.
za izdavačku djelatnost
Ilica 42
HR - 10000 Zagreb

HGZD zahvaljuje na svesrdnoj pomoći u pripremi i izdavanju ovog broja glasnika.
HGZD is grateful for gratious help in preparations and issueing of this number of GiZ.
Narudžbe za Grb i zastavu, kao i za ranije brojeve glasnika dostupne su preko
Ordering of GiZ as well as the previous numbers are available though
www.leykam-international.hr

Suradnici u ovom broju ***Authors in this issue***

Ralph G. C. Bartlett, predsjednik australskog veksilološkog društva Flags Australia, flagsocaust@optusnet.com.au

Dario Bošnjak, Branjin Vrh, dario0bosnjak@gmail.com

Tomislav Galović, dr. sc., prof. povijesti i dipl. arhivist, Odsjek za povijest Filozoskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, voditelj seminara Pomoćne povijesne znanosti, tgalovic@ffzg.hr

Robert Grubiša, član HGZD iz Rijeke, robert.grubisa@ri.t-com.hr

Željko Heimer, bojnik mr. sc., predsjednik HGZD, Zagreb, http://zeljko-heimer-fame.from.hr, zheimer@gmail.com

Enver Ljubović, prof. latinskog jezika i povijesti, autor više radova i monografija o heraldičkoj baštini Senja i okolice, član HGZD iz Senja, enver.ljubovic@gs.t-com.hr

Dijana Nazor, konzervator-restaurator u Hrvatskom restauratorskom zavodu, autorica više izložbi, ilustracija za knjige, koordinatorica likovnog programa Međunarodnog festivala *Cest is d´ best*, Zagreb, dijananazor@net.hr

Nikša Stančić, akademik HAZU, prof. dr. sc. u mirovini, član Suda časti HGZD, Zagreb, niksa.stancic@zg.t-com.hr

Tomislav Galović

Leksikon hrvatske heraldike – hrvatski heraldičari (1)

Bartol Zmajić (1907. – 1984.)

Hrvatski arhivist, heraldičar, numizmatičar, genealog i sfragističar Bartol Zmajić rođen je u Sušaku, danas istočni dio grada Rijeke, 19. prosinca 1907. godine u plemićkoj obitelji. Sam je nosio naslov: *Libero baro Bartholomaes Zmajić de Svet-Ivan iz Sušaka*. Na Pravnom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1934. godine. U Državnom arhivu u Zagrebu (danas Hrvatski državni arhiv – HDA) zaposlio se 1937., a 1943. položio stručni arhivistički ispit. Višim arhivistom imenovan je 1962. Tijekom dugog arhivističkog djelovanja (1937. – 1977.) sredio mape plemstva, zbirke grbovnica, rodoslovlja, sfragisitke, grafičku zbirku, a za zbirku srednjovjekovnih isprava napisao regesta. Uredio je i fond uprave Primorskih imanja (*Acta Buccarana*) te fond središnje francuske uprave (*Acta Gallica*). Bio je istaknuti član Hrvatskog numizmatičkog društva u Zagrebu i član uredništva te nekoliko godina glavni i odgovorni urednik časopisa *Numizmatičke vijesti*. Također je bio u uredništvu *Arhivskog vjesnika*. Kao arhivist bio je članom različitih komisija, ali i predavač na tečajevima organiziranim u Historijskom institutu JAZU u Zagrebu, Institutu za historiju radničkog pokreta u Zagrebu i nešto kasnije na poslijediplomskom studiju pomoćnih povijesnih znanosti u Zadru. Držao je i pojedina predavanja iz pomoćnih povijesnih znanosti studentima Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dok je taj predmet vodio Josip Matasović. Posebno se istakao kao stručnjak iz latinske i njemačke paleografije, numizmatike, heraldike, genealogije, sfragistike i veksilologije. Uz brojne arhivističke i

Foto: Zbirka HDA, objavljeno uz dozvolu.

numizmatičke, temeljni su mu radovi iz heraldike proizašli iz dobrog poznavanja latinskog i njemačkog jezika te hrvatske i europske povijesti. Po svjedočanstvu suvremenika rado je pomagao i bio na usluzi brojnim istraživačima.

Zmajićeve heraldičke radove moguće je grupirati u tri skupine: knjige i zbornici, studije i kraći članci, te enciklopedijski prilozi. No, među prvima je jedan zbornik. Naime, Zmajić je na poziv Viktora Antuna Duišina sudjelovao, uz Aleksandra Kulmera, Milana Praunspergera, Alfreda Makanca i Ivana Dominisa, u izradi *Heraldičkog zbornika – Zbornika plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, Dubrovniku, Kotoru i Vojvodini* (Zagreb 1938. – knj. I /A-H/; Zagreb 1939. – knj. II, 1. sv. /I-J/). U *Kulturno poviestnom zborniku Zagrebačke nadbiskupije* (1944) objavio je rad o *Grbovima zagrebačkih biskupa i nadbiskupa* dok u *Spomen knjizi Zbora liječnika Hrvatske* pod naslovom *Iz hrvatske medicinske prošlosti* obrađuje medicinske simbole u grbovima naših liječnika, ljekarnika i ranarnika (1954). Godine 1971. u izdanju Školske knjige

Lexicon of Croatian Heraldry – Croatian Heraldists (1)

The Croatian archivist, heraldist, numismatist, genealogist and sigillographer Bartol Zmajić was born in Sušak, today the eastern part of the city of Rijeka, on 19th December 1907 in a noble family. He himself bore the title Libero baro Bartholomaes Zmajić de Svet-Ivan from Sušak. *He graduated at the Faculty of Law in Zagreb in 1934 and started working in the State Archives in Zagreb (today the Croatian State Archives) in 1937. In 1943 he passed the state archivist exam. He was named a senior archivist in 1962. During his long archivist activities (1937 – 1977) he arranged the folders of nobility, the collections of patents-of-arms, of genealogies, of sigillography, the graphical collection, while he also prepared the regesta for the collection of the medieval documents. He organized also the fund of Littoral estates administration and the fund of the central French government. He was a distinguished member of the Croatian Numismatics Society in Zagreb, a member of the editorial board as well as the editor-in-chief for certain years of its journal* Numismatic News. *He was also a member of the editorial board of the* Archive News. *As an archivist, he was member of various commissions, but also a lecturer at courses organized at the History Institute of JAZU (Yugoslav Academy of Sciences and Arts) in Zagreb, at the Institute for the History of Labour Movement in Zagreb and later also at the post-graduate studies of the auxiliary history sciences in Zadar. He also gave lectures in the auxiliary history sciences for the students of the Faculty of Philosophy of the University in Zagreb where the subject was led by Josip Matasović. He distinguished himself as an expert in Latin and German palaeography, numismatics, heraldry, genealogy, sigillography and vexillology. Beside numerous archivist and numismatic works, his basic heraldic works originated from his great erudition in Latin and German languages and the Croatian*

(nastavak sa str. 1)

vezenim šalom prema starim fotografijama.

Radi se o do sada jedinom takvom poznatom primjerku sačuvanom u Baranji, a pretpostavljamo da se radi o tzv. svadbenoj zastavi, tipu svečane zastave narodne (domaće) izrade, koje se još barem do sredine XX. stoljeća (kada ih iz običaja izgleda istiskuju industrijski izrađene nacionalne zastave) koristila u svadbenim svečanostima. Na početku svatovske povorke ovakve zastave vijali su barjaktari.

Zastave istog temeljnog dizajna zabilježene su na svadbenim svečanostima u Baranji, kao na fotografiji koju nam je također ljubazno poslao g. Bošnjak.

Svadba u Branjinom Vrhu, 1943.
A wedding in Branjin Vrh, 1943.
(arhiva D. Pehar)

(cont. from p. 1)

preserved in Baranya. It is supposed that this is a so-called wedding flag, a type of a ceremonial flag of folk (domestic) production, that was used in wedding ceremonies at least until mid 20th century (when they were replaced, presumably, by the industrially produced national flags). At the head of the wedding procession these were carried by flag bearers.

Flags of the same basic design were recorded in wedding ceremonies in Baranya, as on the photo below also kindly sent by Mr. Bošnjak.

objavljuje udžbenik, potaknut među ostalim svojim predavačkim angažmanom, *Heraldika, sfragistika, genealogija* namijenjen studentima i stručnjacima, a koji mu je posthumno objavljen 1996. u prerađenom i dopunjenom izdanju pod naslovom *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksilologija* i u prilogu prvi hrvatsko-njemačko-talijanski *Rječnik heraldičkog nazivlja*. Šteta je samo što nema i latinskog stupca u tome korisnom priručniku. Rječnik su, na temelju Zmajićeva rukopisa, za objavljivanje priredili Ružica Kolarević Kovačić i Giovanni Radossi. Redakturu knjige izvršio je Petar Strčić, ujedno pisac predgovora i pogovora o djelu i autoru.

Među studijama prvo mjesto zauzima iznimno važan i jedinstven Zmajićev rad: *Razvitak heraldike u banskoj Hrvatskoj* (Vjesnik Hrvatskog državnog arhiva XI/1945). Također pažnju privlači i rad: *Legalizacija grbova nekih naših obitelji na temelju Ohmučevićevog grbovnika* (Glasnik arhivâ i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine VII, 7, 1967). Od kraćih članaka izdvajamo sljedeće: *Zanimljivi podatci o grbovima slavnih naših gradova s hrvatskog Jadrana* (Nova Hrvatska III, 302, 1943); *Grbovi jadranskih gradova* (Seljačko ognjište IV, 1, 1944); *Upotreba zastava kao simbola nacija i država* (Otkrića III, 4, 1956); *Grb i pečat turopoljske plemenite općine* (Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske X, 5, 1961); *Grbovnice* (u: Minijatura u Jugoslaviji. Katalog, Zagreb 1964); *Podjela plemstva i grbova žumberačkim obiteljima* (Žumberački kalendar 1965); *Grbovi Krčkih knezova, kasnijih Frankopana* (Krčki zbornik 1, 1970); *A. Matkovski: Grbovite na Makedonija, Skopje 1970. – prikaz* (Arhivski vjesnik 15, 1972); *Grbovi na novcima zemalja Jugoslavije tokom stoljeća* (Bilten Hrvatskog numizmatičkog društva 25, 1973); *Pečat sa grbom kneza Ivana II. Nelipića* (Arhivski vjesnik 19-20/1976-1977, 1977).

Posebno treba istaknuti važan leksikografski prinos Bartola Zmajića u *Enciklopediji Jugoslavije* (Grb – općenito, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, III/1958; Grbovnica, III/1958; Heraldika – općenito, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, III/1958; Dalmacija – grb, III/1984; Dubrovačka republika – grb, zastava, pečat, III/1984; Grb, IV/1986; Grb – općenito, IV/1986; Grb – Hrvatska, SR, IV/1986; Grbovnica, IV/1986) i *Likovnoj enciklopediji Jugoslavije* (Heraldika, I/1984) te drugim publikacijama (Grbovi, u: *Svijet oko nas – enciklopedija za djecu i omladinu*, I, Zagreb 1960).

Za svoj znanstveni i stručni rad, u kojem mu je od velike pomoći bila supruga Vera, odlikovan je 1978. Ordenom rada sa zlatnim vijencem i drugim društvenim priznanjima.

Bartol Zmajić preminuo je u Zagrebu 16. travnja 1984., a sahranjen u obiteljskoj grobnici u gradu Bakru. U Rijeci danas djeluje Rodoslovno društvo "Bartol Zmajić", sa sjedištem u Zavodu za povijesne i društvene znanosti HAZU, koje "potiče i podupire rodoslovna znanstvena istraživanja, izdaje rodoslovnu literaturu, metodološke priručnike, rodoslovlja" te "razvija svijest o narodnosnome i kulturnome značenju istraživanja i zaštite rodoslovnog gradiva, održava tečajeve te druge oblike osposobljavanja za rodoslovna istraživanja, njeguje hrvatsko nazivlje iz područja rodoslovlja" i dr. Temeljni rad o njegovu životu i djelu napisao je Ladislav Dobrica: *Bartol Zmajić. Život i bibliografija. U povodu stogodišnjice rođenja (1907. – 1984.)*, Arhivski vjesnik 50 (2007): 97-120.

Slobodni smo zaključiti ovaj kratki prilog riječima da je Bartol Zmajić najistaknutiji i najzaslužniji hrvatski heraldičar druge polovine XX. stoljeća – upravo u vremenu kada heraldičke teme nisu imale zadovoljavajući status u znanstveno-stručnim institucijama i istraživačkim projektima – a koji je stečena znanja povezao i produbio radom na izvornome arhivskom gradivu.

and European history. According to contemporary reports, he was eager to help and provided service to numerous researches.

The heraldic works of Zmajić may be considered in three groups: books and proceedings, studies and short papers and encyclopaedic articles. However, among the most prominent is a proceedings book. Namely, at the invitation of Viktor Antun Duišin, Zmajić contributed, side by side with Aleksander Kulmer, Milan Praunsperger, Alfred Makanac and Ivan Dominis, to the preparation of the Heraldic Almanac – the Almanac of Nobility in Croatia, Slavonia, Dalmatia, Bosnia and Herzegovina, Dobrovnik, Kotor and Vojvodina. *In the* Cultural-historic proceedings of the Zagreb Archdiocese *(1944) he published a paper on the Coats of arms of bishops and archbishops of Zagreb, while in the* Memorial Book of the Croatian Medical Association *under the title* From the Croatian medical history *he described the medical symbols in the arms of our physicians, pharmacists and surgeons (1954). In 1971 he published the textbook issued by Školska knjiga, initiated by his lecturing engagement, entitled* Heraldry, sigillography, genealogy *and intended for the students and professionals. It was posthumously reissued in 1996 in revised and updated edition under the title* Heraldry, sigillography, genealogy, vexillology *and with an appendix including the first Croatian-Germany-Italian* Dictionary of Heraldic Terminology. *Unfortunately, it did not include the Latin column. The Dictionary was prepared, based on the Zmajić's manuscript, by Ružica Kolarević Kovačić and Giovanni Radossi. The editing of the book was performed by Petar Strčić, who also wrote the foreword and the afterword on the work and the author.*

Among Zmajić's studies the most prominent is the exceptionally important and unique paper: the Development of Heraldry in Bannal Croatia. *Attention should be given to the paper:* Legalization of arms of certain our families based on the Ohmučević Armorial. *Among the shorter articles, the highlights are:* Interesting facts on coats of arms of our renowned cities in Croatian Adriatic*;* The coats of arms of Adriatic cities*;* The use of flags as symbols of nations and states*;* The coat of arms and the seal of the Noble Community of Turopolje*;* Armorial Patents*;* Grants of Nobility and Arms to families in Žumberak*;* The coats of arms of Princes of Krk, later Frangopans*;* A. Matkovski: Grbovite na Makedonija, Skopje 1970. – a review*;* The coats of arms at coins of Yugoslav lands through centuries*;* The seal with the coat of arms of Prince Ivan II Nelipić.

One should especially accentuate the lexicographic contribution of Bartol Zmajić in the Yugoslav Encyclopaedia *(Coat of arms – general, Croatia, Bosnia and Herzegovina; Armorial Patent; Heraldry – general, Croatia, Bosnia and Herzegovina; Dalmatia – coat of arms; Republic of Dubrovnik – coat of arms, flag, seal; Coat of arms – general, Croatia, Armorial Patent) and the* Yugoslav Visual Arts Encyclopaedia *(Heraldry) and other projects (Coats of arms in* World around Us – Children and Youth Encyclopaedia*).*

For his scientific and professional work, where he was much assisted by his wife Vera, he received the Order of Labour with Golden Wreath in 1978 and other high recognition.

Bartol Zmajić passed away in Zagreb on 16th April 1984 and he was buried in the family crypt in the city of Bakar. Today, the Genealogic society "Bartol Zmajić" is active at the History and Social Sciences Institute of HAZU (Croatian Academy of Sciences and Art), with goals to "encourage and support genealogic research, publishing of genealogic literature, methodologic manuals, genealogies" and to "develop consciousness of national and cultural importance of the research and protection of genealogic matter, maintaining courses and other forms of training for genealogic research, cultivate Croatian genealogical terminology" and so on. The basic paper on his life and work was prepared by Ladislav Dobrica: Bartol Zmajić. His life and bibliography. On the occasion of the 100th birthday anniversary (1907-1984).

This short contribution my be concluded with the claim that Bartol Zmajić is the most prominent and the most meritorious Croatian heraldist of the second half of 20th century – indeed in the period when heraldic topics did not enjoy satisfactory status in the scientific institutions and the research projects – and who deepened his vast knowledge working on the original archive items.

Enver Ljubović

Tri reljefna grba s grla cisterni u Senju

Unutar zidina u gradu Senju u dvorištima kuća bogatih senjskih plemićkih obitelji nalazi se nekoliko cisterni s ukrašenim grlom i obiteljskim grbom na grlu. Grbovi su lijepo isklesani i vidi se visoka tehnika klesarskog zanata. Klesani reljefni kameni grbovi imaju sve zastupljene elemente znakovite za heraldički potpun grb.

Ovi kameni grbovi imaju uglavnom oznake i određene osobitosti povijesnog razdoblja u kojem su nastali, pa je nazočno miješanje venecijanske gotike i renesanse, koje je znakovito za naše krajeve uz more tijekom XV. stoljeća.

Grb iz Lavljeg dvorišta. Lavlje dvorište u gradu Senju je renesansna palača, danas kuća obitelji Biondić u Preradovićevoj ulici, a nazvano je po lavljim glavama na konzolama koje ga krase. Na tri velika renesansna stupa, oslanjaju se dva velika biljnim motivima ukrašena luka.[1] Na sredini dvorišta nalazi se cisterna s grlom isklesanim iz vapnenca na kojem je dosta znalački izrađen reljefni grb. Ovo je najljepše renesansno dvorište iz XV. st. u gradu Senju, pa i šire.

Grb je isklesan u dnu grla cisterne u polukružnom konveksnom štitu, koji je s dvije kose grede podijeljen na dva polja. U gornjem polju isklesana su dva cvijeta ljiljana, a u donjem polju jedan. Iznad štita je kao nakit lišćem ukrašena kaciga, a oko štita su i s lijeve i s desne strane ukrasi od lišća. Na grbu nema nikakvog natpisa pa sa sigurnošću ne znamo kojoj plemićkoj obitelji pripada. Neki smatraju da je ovo grb njemačkog vojvode Zweibrückena[2], ali ova tvrdnja nije u cijelosti potvrđena.

Sličnih grbova ima na mnogim renesansnim palačama u Dalmaciji (Split, Zadar, Trogir i Hvar)[3].

Grb iz dvorišta kuće Rubčić. U polukružnom štitu s udubljenom gornjom stranom isklesan je lav u uspravnom položaju, koji stoji na jednoj nozi, a u desnoj šapi drži trolisni cvijet. Iznad štita hrastovim lišćem je ukrašena turnirska kaciga iz koje proviruje pola lava, koji u desnoj šapi drži isti trolisni cvijet kao u štitu. S lijeve i desne strane štita je ukras od hrastovog lišća. Grlo cisterne s grbom isklesano je iz vapnenca u XVIII. stoljeću, a nekada je stajalo u dvorištu obiteljske kuće senjskog suca Ivana Rubčića (Giovanni Rubcich) u Vlatkovićevoj ulici u Senju. Danas se nalazi u dvorištu Senjske biskupije, ispred ulaza u Muzej sakralne baštine.

Rubčići (Rupčići) su uskočka obitelj, podrijetlom iz Klisa, a u Senj su se doselili krajem XVI. st. Doselili su se u

Three relief coats of arms from cisterns in Senj

Within the walls of the city of Senj, in the courtyards of rich noble families' houses, there are several cisterns with ornamented wellheads (puteal) bearing the family arms. These arms are finely carved and testify to high quality of the stonecutter's craft. The carved reliefs of stone arms include all the elements of the complete heraldic achievement.

These stone arms have all the signs and characteristics of the historical period in which they were produced, showing the mixture of the Venetian Gothic and Renaissance, characteristic for our regions along the coast during the 15th century.

The coat of arms from the Lion's Court. *The Lion's Court in Senj is a Renaissance palace, today the Bionić family house in Preradovićeva Street, named after the lion heads ornamenting the consoles around the courtyard. Three large Renaissance columns support two large vegetally ornamented arches.[1] In the centre of the yard is a cistern with the head carved of limestone with skilfully carved relief of a coat of arms. This is the most beautiful Renaissance courtyard of the 15th century in Senj and even beyond.*

The coat of arms is carved in the base of the wellhead in a semicircular convex shield: two bends between three (two and one) fleurs-de-lis. The shield is topped with foliage ornamented helmet, with foliage also set around left and right of the shield. There is no inscription on the head, so it is not certain to which family the arms belong. Some consider it to be the coat of arms of the German duke of Zweibrücken, but this claim is not confirmed.[2] Similar arms appear on a number of Renaissance palaces in Dalmatia (Split, Zadar, Trogir and Hvar).[3]

Senj zajedno s plemićkom obitelji Vukasović, a bili su vođe kliške bune 1580. – 1586. Odmah su, kao iskusni vojnici, u stalnoj senjskoj vojnoj posadi dobili visoka časnička mjesta te su se oko 1700. godine, nakon oslobođenja Like od Turaka raselili u Liku, gdje i danas u mnogim mjestima žive njihovi potomci. Od članova obitelji Rubčić u Senju, najpoznatiji je bio sudac Ivan Rubčić, a na pročelju njegove obiteljske kuće nalazio se kameni grb s natpisom i godinom 1726.[4] Poznati su iz 1612. godine senjski i uskočki vojvoda Bartol i knez Nikola, koji su se istaknuli u borbama s Turcima u senjskom zaleđu.

Grb iz dvorišta kuće Nabršnigg-Slanec. U polukružnom štitu isklesan je grb s četiri kose grede okrenute s desna na lijevo te jedna poprečna greda s lijeva na desno. Grb se nalazi na grla cisterne isklesane iz vapnenca u XVI. stoljeću. Do 1925. godine nalazilo se u dvorištu kuće Nabršnigg-Slanec.[5] Grlo cisterne s grbom danas se nalazi u Svetoj Jeleni i krasi dvorište obiteljske kuće Slanec. Ovaj grb sličan je grbu s nadgrobnog spomenika senjskog plemića Mateja Blasiolisa (Blažiolovića) iz crkve Sv. Franje iz 1564. godine.

Na grlu cisterne s prednje strane pored samog grba isklesan je natpis, koji govori da su braća Blasiolis (Blažiolović) u spomen na svoju majku Antoniju, dali isklesati ovo grlo i reljefni obiteljski grb. Senjski trgovac Konrad Nabršnigg prenio je grlo u svoj ljetnikovac u Svetu Jelenu, nedaleko od Senja uz Jadransku magistralu.[6]

Plemićka obitelj Blasiolis – Blažiolović dolazi u izvorima u različitim oblicima: Blasiolis, Blasioli, Blažić, Blažiolić, Blažiolović i Wlaschiol. Prvi spomen ove obitelji u Senju je u dokumentu iz 1503. godine, gdje građanin Antun Blasiolis moli hrvatsko-ugarskog kralja Vladislava da potvrdi gradu Senju sve povlastice koje je potvrdio još kralj Matijaš Korvin. U gradu Senju Blasiolis (Blažiolovići) imali su veliku obiteljsku kuću na Potoku, a danas je to kuća obitelji Slanec.[7]

U popisu senjske vojne posade iz 1540. spominje se Jeronim, kao viši časnik, a u drugom popisu 1551. nalazi se ime Gašpara Blasiolisa s pet forinti mjesečne plaće.[8] Nekoliko članova ove slavne senjske plemićke obitelji sudjelovalo je u mnogobrojnim poslanstvima utjecajnih Senjana na dvoru u Beču.

Najpoznatiji član ove obitelji bio je Jakov Blažiolović (Jacobus de Blasiolis), književnik i glagoljaš, a kasnije senjski biskup, rođen je u drugoj polovici XV. stoljeća, a umro je u Rimu 1513. godine.

Senjska plemićka obitelj Blažiolović imala je tri kamena reljefna grba u gradu Senju: u ulici Ivana Vlatkovića, iznad volte, na nadgrobnom spomeniku Mateja Blažiolovića iz uskočke crkve Sv. Franje u Senju[9] i ovaj u Svetoj Jeleni pokraj Senja.

The coat of arms from the Rubčić house courtyard. *In a semicircular shield with indented top edge, a lion rampant holding in dexter paw a trefoil. Above the shield there is a tournament helmet ornamented with oak foliage, and a semi-lion is issuing from it, holding the same trefoil. The foliage is present to the right and the left of the shield as well. The wellhead with the arms was carved from limestone in 18th century, and it once stood in the yard of family house of Ivan Rubčić (Giovanni Rubcich), the judge of Senj, in Ivan Vlatković Street. Today it stands in the yard of the Senj Dicese, in front of the Sacral Heritage Museum.*

The Rubčić (Rupčić) family is one of the Uskoks (guerrilla fighters against Ottomans), originating from Klis, and settled in Senj in the late 16th century. They moved to Senj together with the Vukasović noble family, after they led the Klis Rebellion 1580 – 1586. As experienced soldiers, they immediately received high officer positions in the Senj garrison. After the liberation of Lika, around 1700, they settled out there, where many of their descendants still dwell. Among Rubčić family members in Senj, the most prominent was the judge Ivan Rubčić. On the façade of his family house were his stone arms with an inscription and the year 1726.[4] The Senj and Uskok duke Bartol and lord Nikola distinguished themselves in 1612 fighting the Ottomans in the Senj hinterland.

The coat of arms from the Nabršnigg-Slanec house courtyard. *In a semicircular shield: a bend sinister over four bends. The coat of arms is carved on a limestone cistern wellhead in 16th century. Until 1925 it stood in the courtyard of the house Nabršnigg-Slanec.[5] Today the wellhead is in Sveta Jelena ornamenting the courtyard of the Slanec family house. This coat of arms is similar to those on the grave monument of the Senj nobleman Matej Blasiolis (Blažiolović) from St. Francis Church of 1564.*

On the wellhead, next to the arms, there is an inscription recounting that the Blasiolis brothers had the wellhead and the family arms were carved in memory of their mother Antonija. The merchant from Senj Konrad Nabršnigg moved the wellhead to his summer house in Sveta Jelena in vicinity of Senj, near the Adriatic highway.[6]

The Blasiolis noble family is mentioned in the sources under different spellings as Blasiolis, Blasioli, Blažić, Blažiolić, Blažiolović and Wlaschiol. Their first mention in Senj is a document of 1503, in which the citizen Antun Blasiolis petitioned the Croatian-Hungartian King Ladislas to confirm all the rights previously confirmed to Senj by King Matthias Corvinus. In the city the Blasiolis family had a large family house at Potok, today this is the Slanec house.[7]

Jeronim, a senior officer, is mentioned in the census of the Senj garrison of 1540, and in another list of 1551 the name of Gašpar Blasiolis is mentioned receiving five florins in monthly salary.[8] Several members of this famous Senj family participated in numerous legations of influential Senj representatives to the Vienna Court. The most prominent member of the family was Jakov Blažiolović (Jacobus de Blasiolis), a writer and Glagolitic scholar, later the Bishop of Senj, born in the second half of the 15th century and died in Rome in 1513.

The Blažiolović family had three stone-carved arms in the city: above the vault in Ivan Vlatković Street, at the burial monument of Matej Blažiolović in the St. Francis Uskok Church in Senj[9] and this one in Sveta Jelena near Senj.

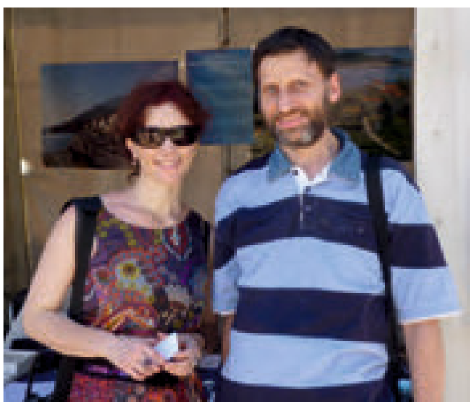
[1] Pavao Tijan, *Vodič po Senju i okolici*, Zagreb, 1931., 38.
[2] Mile Magdić, *Topografija i povijest grada Senja*, Senj, 1877., 32.
[3] Blaženka Ljubović – Enver Ljubović, *Grbovi i natpisi na kamenim spomenicima Senja*, Senjsko književno ognjište, Senj, 1996., 60.
[4] Danas se ovaj grb nalazi na tvrđavi Nehaj u Senju u zbirci kamenih grbova. Opširnije vidi u:
These arms are today in the Nehaj fort in Senj in the stone arms collection. See further in:
Enver Ljubović, *Gradski i plemićki grbovi Senja*, vlastita naklada, Senj, 1998., 143.
[5] Melita Viličić, *Gradska vrata i urbanističko formiranje drevnog Senja*, Senjski zbornik, 17., Senj, 1988., 232. Kameni reljefni grb Blasiolis sličan je reljefnom grbu senjske uskočke obitelji knezova Posedarskih, čiji se reljefni grb danas nalazi isklesan na pročelju kuće Bezjak-Mrakovčić, a to je nekada bila kuća slavnih knezova Posedarskih. *The stone arms of Blasiolis are similar to the arms of Senj Uskok family of lords of Posedarski, whose carved arms are today on the facade of the house Bezjak-Mrakovčić, once owned by the lords of Posedarski.*
[6] Enver Ljubović, idem., 45. [7] Pavle Tijan, idem., 64. [8] Enver Ljubović, nav. dj., 45.
[9] Ova crkva je tijekom Drugog svjetskog rata do temelja razrušena, a ostao je samo zvonik. Kamene nadgrobne ploče s reljefnim grbovima i natpisima mnogih senjskih odličnika, koji su bili pokopani u ovoj crkvi su prenešene i danas se nalaze u dvorištu Župnog ureda u Senju. Inventarizaciju cjelokupnog inventara iz crkve izvršila je Blaženka Ljubović, prof., ravnateljica Gradskog muzeja. *The church was entirely destroyed during the World War II, only the belfry remained. The stone burial monument plates with carved arms and inscriptions of numerous excellences of Senj buried in the church were moved to the courtyard of the parish rectory in Senj. The inventory of all the items from the church was made by Blaženka Ljubović, prof., the director of the City Museum.*

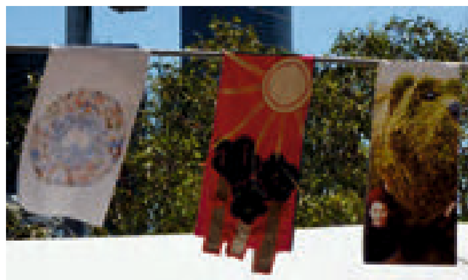

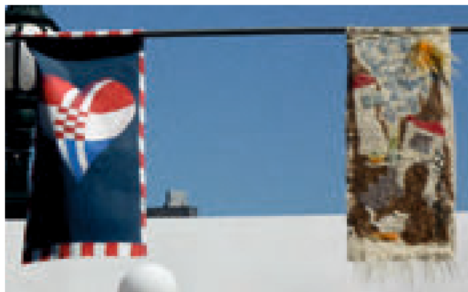
Dijana Nazor

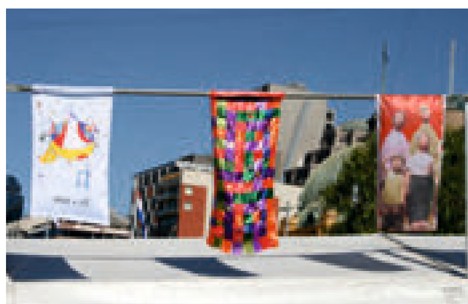
Izložba Međunarodnog festivala umjetničkih zastavica u Melbourneu

Nakon tri festivala održana u Zagrebu 2009. – 2011. u sklopu Međunarodnog uličnog festivala *Cest is d'Best*, izbor od 22 umjetničke zastavice s njih prikazan je na izložbi na *Trgu Federacije* u Melbourneu u Australiji. Dizajni 28 autora sa četiri kontinenta predstavljeni su u sklopu *CrOz - Festivala australsko-hrvatskog prijateljstva* u Melbourneu održanog od 11. do 13. studenog 2011. Cilj Festivala umjetničkih zastavica je oplemenjivati javne prostore i trgove likovnim radovima i umjetničkim porukama autora ali razvijati i likovni senzibilitet na zadovoljstvo brojnih prolaznika predstavljajući likovno stvaralaštvo hrvatskih, ali i priznatih inozemnih autora. Umjetnost je najbolja spona dvaju kultura. Zahvaljujući tome umjetničke zastavice su se zavijorile u Melbourneu šireći poruku prijateljstva, svečanosti i radosti.

Gore/*Top*: Dijana & Ralph. Sredina/*Centre*: Zastave na Trgu Federacije/*Flags at Federation Square*. Desno/*Right*: Zastava *CrOz flag* Photos: D. Nazor, R. Bartlett, Elizabeth Dangaard

The International Festival of Art Flags Exhibition in Melbourne

Following the three festivals held in Zagreb 2009 through 2011 as part of the International Street Festival Cest is d'Best*, a selection of 22 art flags from them were included in an exhibition at the* Federation Square *in Melbourne, Australia. They were designs of 28 artists from four continents displayed as part of the* CrOz – Festival of Australian-Croatian Friendship *held from 11 – 13 November 2011. The goal of the Art Flags Festival is to refine public spaces and square with the art works and artistic messages of the artists, but also to develop artistic sensibility for the pleasure of numerous passersby, representing both Croatian and foreign art works. Art is the best link among two cultures. Therefore the art flags were hoisted in Melbourne spreading the message of friendship, festivity and joy.*

Ralph G. C. Bartlett

CrOz – umjetničke zastavice

Slijedom pozivnice koju sam dobio od Ž. Heimera, posjetio sam prvi Hrvatsko-australski festival prijateljstva *CrOz Festival* 12. studenog 2011. Festival je predstavio hrvatsku hranu, glazbu, turizam i umjetnost. Osobito mi je bio zanimljiv niz od dvadesetak umjetničkih zastavica, postavljenih okomito iznad štandova na Trgu Federacije, različitih dizajna, od vrlo jednostavnih do tro-dimenzionalnih, pa i kombinacija oslikavanja, tiska i fotografije. Meni su se osobito zanimljiva učinila sljedeća tri rješenja: „Girlanda s mapom Australije“ Louise Saxton iz Melbournea, “Hrvatsko srce” i “Zagrebački barkod”. Uokolo Trga Federacije tom su prilikom bile istaknute tri zastave: australska, hrvatska i zastava festivala.

Najbolji opis ovih umjetničkih zastavica možda bi bio da su vesele i optimistične, što se savršeno uklopilo s tim sunčanim i toplim proljetnim danom u Melbourneu. Imao sam zadovoljstvo susresti Dijanu Nazor, koja je doputovala iz Zagreba da predstavi ove zastavice. Želim se zahvaliti Željku za obavijest o ovom festivalu. Proveli smo vrlo ugodno popodne.

Izvori/*Sources*:

Natječaj za 3. Međunarodni festival umjetničkih zastavica na temu Zastava moga svijeta, Cest is d'Best, 09.03.2011, http://www.hdlu.hr/2011/03/ 09/15-medunarodni-ulicni-festival-cest-is-d%E2%80%99-best-zastava-moga-svijeta/

D. Nazor: Zastava moga svijeta - Nagrade i katalog, 21.09.2011. http://www.akademija-art.hr/panorama/129-panorama-u-2011-godini/5610-zastava-moga-svijeta-nagrade-i-katalog

D. Nazor: 1. festival umjetničkih zastavica “Ulica i ja”, GiZ 6:10-11

D. Nazor: 2. festival umjetničkih zastavica “Kad bi moje srce bilo zastavna”, GiZ 8:15

D. Nazor: 3. međunarodni festival umjetničkih zastavica “Zastzava moga svijeta”, GiZ 10:13-14

D. Nazor (ur.): 1. festival umjetničkih zastavica “Ulica i ja”, 13. međunarodni festival Cest is d'Best, Kadenca, Zagreb, 2009.

D. Nazor (ur.): 2. međunarodni festival umjetničkih zastavica “Kad bi moje srce bilo zastava”, 14. međunarodni festival Cest is d'Best, Kadenca, Zagreb, 2010.

D. Nazor (ur.): 3. međunarodni festival umjetničkih zastavica “Zastava moga svijeta”, 15. međunarodni festival Cest is d'Best, Kadenca, Zagreb, 2011.

Natječaj za 4. međunarodni festival umjetničkih zastavica Umjetnost na vjetru, http://www.akademija-art.hr/natjeaji/7716-natjeaj-meunarodni-festival-umjetnikih-zastavica- (rok 15. svibnja)

CrOz – Art Flags

Following an invitational request by Željko Heimer, I attended the CrOz Festival *on 12 November 2011. This Festival included Croatian foods, music, tourism and art work. Of particular interest to me was a series of some two dozen “Art Flags”, hanging vertically from above the display tents in Federation Square. The designs ranged from simple patterns, to three dimensional, then to a combination of painting or printing and photography. Of particular design interest to me were three flags: “Garland Map of Australia” by Louise Saxton of Melbourne, “Croatian Love Heart” and “Zagreb Coloured Bar Code”. On the edge of Federation Square three flags flew, the Australian, Croatian and the CrOz Festival flags.*

The best way of describing these “Art Flags” is cheerful and optimistic, which matched perfectly the day's weather in Melbourne, a very bright and warm Spring Day. I had a distinct pleasure to meet Dijana Nazor, who travelled from Zagreb to organize the display. I should like to thank Željko for informing me of this display. It was an enjoyable afternoon.

Varijante grba Slavonije od XV. do kraja XVIII. stoljeća

U hrvatskoj je historiografiji manje poznata činjenica da je srednjovjekovna Kraljevina Slavonija u najstarijim primjercima neoficijelne, dekorativne heraldike bila predstavljena posebnim grbom, čak nešto i prije nego što joj je 1496. g. kralj Vladislav II. Jagelović podijelio grbovnicu. U to su se vrijeme, naime, na čitavu hrvatskom prostoru nudila različita rješenja za heraldičko diferenciranje pojedinih povijesnih pokrajina, a prvenstveno kraljevstava Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. No, za razliku od najstarijih grbova prvih dviju koji se, uz određene iznimke tijekom XIV. i XV. st., u kasnijim vremenima uglavnom dosljedno prikazuju u tadašnjim heraldičkim izvorima, slavonski se grb sve do kraja XVIII. st. pojavljivao u nekoliko potpuno različitih oblika i varijanti.

U dosad poznatim izvorima i dostupnoj literaturi među prvim se heraldičkim oblicima koji su označavali prostor Slavonije nalazio štit s *tri lovačka psa u trku udesno*, s različitim varijantama boje štita i heraldičkih likova. Tako se, na primjer, u rukopisnom grbovniku Conrad Grünenberga iz 1483. grb kralja Slavonije (*Der Kining von Schlavonia*) sastoji od *crnog štita s tri srebrna psa* (sl. 1),[1] a u putopisu istog autora iz 1487. uz vedutu Zadra (grada *in windischen Landen)* nalazi se grb *zlatnog štita s tri crna psa* (sl. 2).[2] Istovremeno je Ulrich von Richental u svojoj *Kronici koncila u Konstancu* tiskanoj 1486. grb kralja Slavonije (*Künig von Schlaffanien*) sastavio od *srebrnog štita s tri crvena psa* (sl. 3).[3] Pritom se može pretpostaviti da je motiv triju lovačkih pasa bio domaćeg podrijetla, ali je jednako tako pripadao općem fundusu motiva europske heraldike. Isti su heraldički simbol kao grb Slavonije prenosili i kasniji zapadnoevropski grbovnici pa je i nakon izdavanja Vladislavove darovnice u njima ostao prisutan – što najprije potvrđuje primjer djela Virgila Solisa (*Wappenbüchlein*) iz 1555.,[4] a potom i različiti prijepisi Ohmučevićeva grbovnika nastali tijekom XVII. st. te konačno i Vitezovićeva *Stematografija* iz 1701/2. godine.

Druga, novija varijanta grba Kraljevine Slavonije pojavila se u grbovnici koju je na zahtjev slavonskog plemstva 8. prosinca 1496. izdao

Variants of the Arms of Slavonia from 15th until the End of 18th C.

In Croatian historiography it is little known that even before King Ladislas II Yagello granted the medieval Kingdom of Slavonia an armorial patent in 1496, it was represented by a separate coat of arms, in the oldest examples of unofficial, decorative heraldry. In this era various solutions were developed for heraldic differentiation of particular historical regions across the entire Croatian region, first for the Kingdoms of Croatia, Dalmatia, and Slavonia. However, unlike the oldest arms of the first two, which were, with occasional exceptions in 14th and 15th centuries, afterwards most consistently depicted in the contemporary heraldic sources, the coat of arms of Slavonia appeared in several entirely different shapes and variants up to the end of 18th century.

In known sources and available literature, among the first heraldic shapes to designate the realm of Slavonia is the shield: three hounds passant, *with differences in the colouring of the shield and its charges. In the manuscript armorial by Conrad Grünenberg of 1483, the arms of the King of Slavonia (*Der Kining von Schlavonia*) are composed of* sable three hounds passant argent *(Fig. 1),*[1] *while in his 1487 account, next to a panorama of Zadar (a city* in windischen Landen*) it is given as* or three hounds passant sable *(Fig. 2).*[2] *At the same time, Urlich von Richental, in his* Chronicle of the Council of Constance*, printed in 1486, describes the arms of the King of Slavonia (*Künig von Schlaffanien*) as* argent three hounds passant gules *(Fig. 3).*[3] *It may be assumed that the origin of the three hounds is local, but the charges are nevertheless are also an integral part of general European heraldry. This Slavonian coat of arms would be copied into later Western European armorial books, even after the Ladislas grant. For example, it appears in the armorial book (*Wappenbüchlein*) by Virgil Solis printed in 1555,*[4] *and afterwards in various copies of Ohmučević's armorial made in 17th century, and finally it is found in Vitezović's* Stematographia *of 1701/2.*

The second variant of the coat of arms of the Kingdom of Slavonia appears in the armorial patent issued on 8 December 1496 by the Croatian-Hungarian King Ladislas II Yagello upon

ugarsko-hrvatski kralj Vladislav II. Jagelović.[5] On je plemstvu Kraljevine Slavonije posebnom poveljom podijelio grb (s pravom pečaćenja isprava crvenim voskom) sljedećeg opisa: *u plavom, dvije srebrne grede između kojih, u crvenom, korača kuna naravne boje; iznad greda crvena zvijezda. U nakitu kaciga s modro-zlatnom točenicom iz koje raste modro zatvoreno krilo, a na njemu isti štit s kunom između greda* (sl. 4). Razlozi koji su Vladislava potaknuli da na ovaj način dodijeli posebno priznanje slavonskom plemstvu ležali su u činjenici da je upravo o njemu u tom času najviše ovisila učinkovita obrana južnih granica Ugarskog kraljevstva. Kralj to jasno i navodi u tekstu grbovnice, objašnjavajući djelomično i značenje glavnih heraldičkih simbola u podijeljenom grbu: „*Ova kraljevina, prostirući se između dviju rijeka, Save i Drave, vodi neprestane ratove s Turcima, vječitim neprijateljima i dušmanima kršćanstva … te se oružjem tako brani i održava da jedva kada Turčin u tu oblast ulazi, a da se ne bi s najljućim porazom i štetom iz iste naše kraljevine vraćao. I zbog toga nismo neopravdano rečenu našu kraljevinu prozvali osobitim štitom ili pravije predziđem ovoga našega Kraljevstva Ugarskog.*“[6]

Objašnjavajući grb *Slavoniae modernae* puna dva stoljeća poslije u svojoj *Stematografiji*, sad već u potpuno izmijenjenim povijesnim okolnostima nakon potiskivanja osmanlijske vlasti iz Slavonije, Pavao Ritter Vitezović je također isticao da su simboli slavonskoga grba, kuna i Marsova zvijezda (*sidus Martis* Vladislavove grbovnice), imali za cilj predstaviti ovu pokrajinu „*kao onu koja je, neprekidno ratujući, stekla nagradu silne slave*“.[7] Osnovne heraldičke simbole Vladislav je pritom uzeo iz numizmatičke tradicije arpadovićevskog doba, kada je lik kune bio apliciran na novcima kralja Bele IV. On je već oko 1237. počeo kovati novac s prikazom *kune okružene zvijezdama* na aversu (sl. 5), namijenjen uporabi na području Slavonije (*denarii banales*) zbog čega se u novijoj hrvatskoj historiografiji za njega uvriježio naziv *slavonski banovac*; ova je moneta bila u optjecaju do druge polovine XIV. st. doživjevši više od 400 modifikacija.[8] Iako nisu utvrđeni razlozi zbog kojih je Bela IV. odabrao baš lik kune kao osnovni znak na novcu, vjerojatno je da su njegovi motivi bili najuže vezani uz drevnu praksu ubiranja poreza u kunećim kožama, *kunovinu* ili *marturinu*, uvriježenu u Slavoniji još u XI. st. Zato je lik ove divlje životinjice skupocjena krzna mogao imati višestruke simboličke i

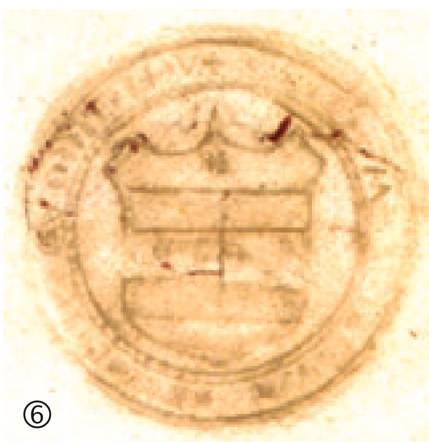

④

⑤

⑥

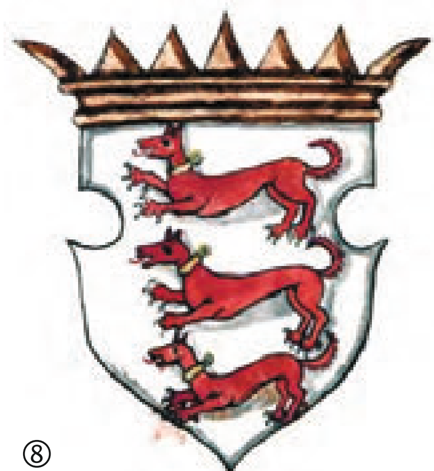
request of the Slavonian nobility.[5] *He made a special grant of a coat of arms (with the right of seal with red wax) described as:* azure, two bars argent between which in gules a marching marten proper and in the chief a mullet gules. Topped with a helmet with a torse azure-or from which a closed wing azure is issuing with the same shield with the marten between the bars in it *(Fig. 4). Ladislas granted this special privilege to the Slavonian nobility because he relied upon them for the effective defense of the southern borders of the Hungarian kingdom. The King makes clear reference to this in the text of the armorial letter, partially explaining the meaning of the main heraldic charges in the arms:* “This kingdom, spreading between the two rivers, Sava and Drava, leads to perpetual wars with the Turks, the eternal enemies and foes of Christianity … and it defends itself with weapons and hold itself so that scarcely ever a Turk enters the region, to return from this our kingdom ever with the greatest defeat and damage. And therefore it is not unjustifiable to call the said kingdom the shield, or more correctly, the bulwark, of this our Kingdom of Hungary.”[6]

Pavao Ritter Vitezović, explaining the arms of Slavonia Moderna *full two centuries later in his* Stematographia *(in entirely changed circumstances after the suppression Ottoman rule from Slavonia), also emphasized that the symbols from the Slavonian arms, the marten and the star of Mars (*sidus Martis *in the Ladislas patent), represented this region* “as that which, through constant wars, achieved reward of great glory”.[7] *The basic charges in the Ladislas grant can be found in the numismatic traditions of the Arpad dynasty period, when the running marten figure was used on the coins of the King Bela IV. Around 1237 he started depicting a marten between mullets on the obverse (Fig. 5) on coins minted for use in Slavonia (*denarii banales*). In modern Croatian historiography these are usually called* Slavonian banovac *and remained in circulation until the second half of 14th century, with more then 400 modifications.*[8] *Although why Bela IV chose the marten as the main charge in the coins is not known, it is probable that his motive related to the ancient practice of collecting taxes in the form of marten (Croatian* kuna*) furs; the tax called* kunovina *or* marturina*; customary in Slavonia as early as the 11th century. Therefore the figure of this small animal with the valuable fur may have had multiple symbolic and particular meanings in the imagery of medieval people as well as in the economic life of*

konkretne potencijale, kako u predodžbama srednjovjekovnih ljudi tako u gospodarskom životu hrvatskih zemalja u to vrijeme.[9] No, grbovnica Vladislava II. po prvi puta ju je postavila unutar heraldičkog štita, u kojem se *kuna praćena* (samo jednom) *zvijezdom* – prema Bartolu Zmajiću, simbolom *junačtva*[10] – našla u složenijoj kompozicijskoj shemi, upotpunjenoj još *dvjema gredama* – simbolima rijeke koje omeđuju Kraljevinu Slavoniju kao njezine prirodne granice. Novi je slavonski grb već sljedeće godine nakon što ga je Vladislav grbovnicom podijelio slavonskom plemstvu ušao u diplomatičku primjenu pa se, tako, našao na suhom pečatu Sabora Kraljevine Slavonije ispod teksta saborskog zapisnika iz 1497.,[11] a nakon ujedinjenja hrvatsko-dalmatinskog i slavonskog sabora u drugoj polovici XVI. st. ostao je u trajnoj uporabi zajedničkog hrvatsko-dalmatinsko-slavonskoga sabora sve do početka XIX. st. (sl. 6)

Za razliku od službene (carske i banske) heraldike, dekorativna heraldika grbovnika i kartografije izražavala je stajališta onih po čijoj su narudžbi ta djela nastajala, odnosno stajališta autora koji su grbovnim prikazima slali određenu osobnu ili političku poruku. Tako je postupao i (nepoznati) autor grbovnika iz 1594. nastalog po narudžbi Dubrovčanina Petra Ohmučevića – tzv. Ohmučevićeva grbovnika, kao i tvorci njegovih najpoznatijih prijepisa: grbovnika obitelji Korenić-Neorić (oko 1680.)[12] i Fojničkog grbovnika[13] iz približno istog vremena. U svakom od njih prisutni su uobičajeni prikazi grbova Hrvatske i Dalmacije, ali i stariji grb Slavonije: *u srebrnom, tri crvena lovačka psa u trku udesno* (sl. 7 i 8).[14] Moglo bi se reći da je ova varijanta slavonskoga grba dominirala u dekorativnoj heraldici toga doba sve do 1760-ih godina: vrlo često su je rabili autori različitih grbovnika i karata, uz eventualne manje modifikacije, te je pod njihovim utjecajem privremeno i djelomično čak ušla u službenu habsburšku, odnosno hrvatsku (bansku) heraldiku. Svjedoči to, između ostaloga, karta „Današnjeg Ilirika“ (*Illyricum hodiernum*) posvećena hrvatskom banu Petru Zrinskom, koju je oko 1669. tiskao Johannes Blaeu prema nacrtu hrvatskog povjesničara Ivana Lučića-Luciusa[15] s prikazom „starog“ grba Slavonije (sl. 9). Varijacija istog grbovnog oblika nalazi se i na karti Hrvatske i Slavonije Stjepana Glavača iz 1673.[16] gdje je, na nekoloriranoj grafici, grb Slavonije prikazan u ponešto izmijenjenoj varijanti: *tri psa u trku ulijevo, između njih grede, iznad njih tri zvijezde* (sl. 10). Iste su se

⑦

⑧

⑨

Croatian lands in the period. However, for the first time the Ladislas grant placed the marten figure within a heraldic shield, in which the marten with *(single)* star *– according to Bartol Zmajić, a symbol of* heroism[10] *– appeared in a composite scheme completed with* two bars *– symbols of the rivers encompassing the Kingdom as its natural borders. By the next year the new Slavonian coat of arms entered diplomatic use, placed on the seal of the Assembly (*Sabor) *of the Kingdom of Slavonia under the minutes of 1497.*[11] *After the unification of the Croatian-Dalmatian and Slavonian assemblies in the second half of the 16th century, it remained in constant use by the combined Croatian-Dalmatian-Slavonian Assembly up to the beginning of 19th century (Fig. 6).*

Unlike the official heraldry (of Emperors and their vice-roys of Croatia – the Bans), the decorative heraldry found in armorial books and geographic maps expressed the viewpoints of those who ordered the works or the authors themselves, who used the armorial depictions to send their own political message. This was certainly the case for the (unknown) author of the 1594 armorial book made on order of a Dubrovnik citizen, Peter Ohmučević, serving as Spanish Admiral "Don Pedro" – the so called Ohmučević's Armorial, just as the producers of its best known copies: the armorial book of Korenić-Neorić family (around 1680)[12] *and the Fojnica Armorial*[13] *of the same period. All of these include the usual depictions of the arms of Croatia and Dalmatia, but show the older coat of arms of Slavonia:* argent three hounds gules *(Fig. 7 and 8).*[14] *It may be claimed that this variant of Slavonian coat of arms dominated the decorative heraldry until 1760s: it was often used by authors of various armorial books and maps, with slight modifications, and it even influenced official Habsburg (imeprial) and Croatian (Bans') heraldry. For example, the map of the "Contemporary Illyric" (*Illyricum hodiernum*) dedicated to the Croatian Ban Petar Zrniski, printed around 1669 by Johannes Blaeu following the drawing by the Croatian historian Ivan Lučić-Lucius,*[15] *depicted the "old" coat of arms of Slavonia (Fig. 9). A variation of the same appears on the map of Croatia and Slavonia by Stjepan Glavač of 1673*[16] *where the coat of arms of Slavonia is shown in an uncoloured graphic and a somewhat different version:* three hounds passant to sinister over as many bars and in the chief three mullets *(Fig. 10). The same tendencies in the decorative use of Croatian arms continued during the 18th century, as*

tendencije u dekorativnoj uporabi hrvatskih grbova zadržale i tijekom XVIII. st. što direktno potvrđuje karta „kraljevstava i pokrajina“ (*regnorum et proviciarum*) Dalmacije, Hrvatske, Slavonije, Bosne, Srbije, Istre i Dubrovačke Republike iz 1709. Matthäusa Seuttera (sl. 11),[17] gdje je Slavonija ponovno predstavljena heraldičkim oblikom koji nastavlja tradiciju ranijih grbovnika, ali uz odstupanja u boji grbovnoga štita i smještaju simbola (*u zlatnom, tri lovačka psa u trku ulijevo),* odnosno karta J. B. Homanna iz 1724. (sl. 12)[18] ili, pak na portretu bana Ivana V. Draškovića, oko 1733. (sl. 13)[19]

Ipak, heraldičku teoriju i praksu koja se uvriježila tijekom XVII. st. te ostala aktualna i u prvoj polovini XVIII. st., najbolje objašnjava grbovnik Pavla Rittera Vitezovića tiskan u Beču 1701. i Zagrebu 1702. pod nazivom *Stemmatographia, sive armorum Illyricorum delineatio, descriptio et restitutio* (Stematografija ili nacrt, opis i obnova ilirskih grbova). On donosi čak tri heraldička oblika pripisana različitim teritorijima koje autor naziva slavonskim imenom. Pritom Vladislavov grb s likom kune Vitezović označava kao grb hrvatske pokrajine između rijeka Save i Drave, tada upravo oslobođene od osmanske vlasti. Bio je svjestan da se na teritorij povijesne Slavonije između Kupe, Save i Drave, koji je za osmanlijskih osvajanja očuvao samostalnost, prenijelo ime Hrvatske s prostora južno od Kupe te je upravo oslobođene dijelove između Save i Drave nazvao *Slavonia moderna* (sl. 14). Prema njegovu tumačenju, grb *srebrnoga štita s tri lovačka psa u trku udesno* predstavljao je pobliže nedefinirani (istočniji) teritorij naseljen Slavenima uz rijeku Dunav koji naziva *Slavonia Danubiana* (sl. 15),[20] dok *Slavonia Maris Balthici* ili zemlja Lužičkih Slavena, prema Vitezovićevoj interpretaciji ima grb *crvenoga štita sa zlatnim okrunjenim zmajem* (sl. 16).[21]

Iako se tijekom XVII. i XVIII. st. Vladislavov grb Kraljevine Slavonije, ujedno jedini grbovnicom potvrđeni heraldički simbol među znakovljem povijesnih hrvatskih zemalja, i dalje u pravilu nalazio na pečatu zajedničkog Sabora Kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, u službenoj vladarskoj, kao i u neslužbenoj dekorativnoj heraldici rabljeni su drugačiji heraldički oblici. Ova pojava neustaljene uporabe grba Slavonije, koja je potrajala do druge polovice XVIII. st., djelomično je bila posljedicom čestih promjena granice s Osmanskim carstvom te priključenja novooslobođenih slavonskih županija

⑩

⑪

⑫

⑬

*illustrated in the map of “realms and provinces” (*regnorum et proviciarum*) of Dalmatia, Croatia, Slavonia, Bosnia, Serbia, Istria, and Dubrovnik by Matthäus Seutter of 1709 (Fig. 11).[17] Slavonia is again represented, as in the previous armorial books, with variations in shield and symbols orientations (*or three hounds passant to sinister*) and in the map by J. B. Homann of 1724 (Fig. 12),[18] and in the portrait of the Croatian Ban John V. Drašković around 1733 (Fig. 13).[19]*

The heraldic theory and practice established during the 17th century and continuing into the first half of 18th century is best explained in the armorial book by Pavao Ritter Vitezović printed in Vienna in 1701 and in Zagreb in 1702 under the title Stemmatographia, sive armorum Illyricorum delineatio, descriptio et restitutio *(Stematography or the drawings, descriptions, and restitutions of Illyric arms). The armorial shows three different arms for various territories bearing the Slavonian name. Vitezović attributes the Ladislas arms with the marten to the Croatian region between the rivers Sava and Drava. He was aware that the territory of historical Slavonia, further west, between Kupa, Sava, and Drava, which retained the independence during the Ottoman conquests, took over the name Croatia, which was originally used for the territories south of Kupa. He therefore designates the areas newly liberated from Ottomans between Sava and Drava as* Slavonia Moderna *(Fig. 14). In his interpretation, the arms of* argent three hounds gules *represent some unspecified (more eastern) territory inhabited by Slavic people along the Danube river, which he calls* Slavonia Danubiana *(Fig. 15),[20] while he gives* Slavonia Maris Balthici, *i.e. the land of Sorbs of Lusatia (along the middle part of the Elbe river in present day Germany and Poland), arms of* gules a crowned dragon or *(Fig. 16).[21]*

Although during the 17th and 18th centuries the Ladislas coat of arms of Slavonia – the only heraldic symbol granted with a royal patent to any of the historic lands of Croatia – was still used in the seal of the joint Assembly of the Kingdom of Dalmatia, Croatia, and Slavonia, different heraldic designs were used in the official heraldry of the sovereign as well as in unofficial decorative heraldry. This phenomenon of variable use of the coat of arms of Slavonia lasted until the second half of the 18th century. This was not only a consequence of the frequent changes in the borders with the Ottoman Empire and the joining of the newly liberated

Habsburškoj monarhiji,[22] ali i nedovoljnog poznavanja heraldičkog znakovlja, odnosno općenitog nemara za heraldička pravila karakterističnog za razdoblje baroka. Izvori su, naime, pokazali da je u tom razdoblju posebice službena i dekorativna austrijska (habsburška) heraldika, ali i hrvatska (banska), podjednako rabila grb Vitezovićeve „podunavske Slavonije“ (*u srebrnom, tri crvena lovačka psa u trku udesno*), koji se od početka XVIII. st. počeo češće zamjenjivati grbovnim oblikom u Vitezovićevoj Stemmatographiji pripisanom „Rami“ (*oklopljena ruka drži sablju)*.

O potonjem svjedoče mnogi primjeri, a među njima je atlas u izdanju Homannovih nasljednika iz 1745. s kartom *Regnum Sclavoniae* predstavljene modificiranim grbom Rame *(ruka s mačem izrasta iz lijevog ruba štita)*,[23] kao i grb Trojedne kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije na bakroreznom portretu bana Franje Nadasdyja (oko 1758.) koji sadrži nešto drugačiju njegovu varijantu (*oklopljena ruka drži sablju krivošiju)* ponovno u značenju slavonskoga grba (sl. 17).[24] U uporabi ovog heraldičkog oblika čak je prednjačila službena dvorska heraldika Habsburga u čijim su se dinastičkim grbovima u to vrijeme počeli zajedno prikazivati sva tri grba Trojedne kraljevine, redovito jedan pokraj drugog. Pritom je sve do 1760-ih godina Slavonija predstavljana na dva različita načina: „podunavskom“ varijantom ili nekom od varijanti grba Rame. Tako je, na primjer, već car i hrvatsko-ugarski kralj Karlo VI. u svom velikom carskom grbu iz 1723. imao jedan do drugoga smještene grbove Dalmacije i Hrvatske te grb Rame kao slavonski simbol,[25] a sličnu je praksu zadržala i Marija Terezija u prvim godinama svoje vladavine pa su na pečatnjaku austrijske dvorske kancelarije iz 1741., u sklopu njezina ugarskog kraljevskoga grba, oko glavnog grbovnog štita bili prikazani heraldički simboli Dalmacije, Hrvatske i Slavonije (*ruka s mačem*). Isti je slučaj bio s pečatom njezina sina i suvladara Josipa II. na kojem je 1764. stajao grb podijeljen na 25 polja, među kojima su svoje mjesto našle Dalmacija (četvrto polje), Hrvatska (peto) i Slavonija predstavljena grbom Rame u šestom polju (sl. 18),[26] jednako kao u vladarskom grbu koji je resio revers talira kovanog u doba Marije Terezije.[27]

Međutim, veliki pečat kojim je ista carica ovjerila plemićku grbovnicu podijeljenu Andreasu Karaiczayju 1763., nosi dinastički grb sa sva tri hrvatska simbola (Dalmacije, Hrvatske i Slavonije) pri čemu je Slavonija bila

⑭

⑮

⑯

*Slavonian counties to the Habsburg Monarchy,[22] but also due to an insufficient knowledge of heraldic symbols, that is, the general negligence of heraldic rules characteristic of the Baroque period. Sources show that in this period both the official and decorative Austrian (Habsburg) heraldry and also Croatian (Bans') heraldry used both the coat of arms of Vitezović's Danubian Slavonia (*argent three hounds gules*) and since the beginning of 18th century ever more frequently replaced with what Vitezović called the arms of Rama (12th century duchy in present day Bosnia and Herzegovina)* an arm embowed issuant holding a sword.

There are numerous examples, including the 1745 atlas issued by Homann's successors, on a map depicting the Regnum Sclavoniae, *where Slavonia is marked with the modified arms of Rama (*an arm embowed issuant holding a sword*).[23] The arms of the Triunited Kingdom of Croatia, Dalmatia, and Slavonia also appear in a copperplate portrait of the Croatian Ban Franjo Nadasdy (ca. 1785) with another variation of the arms of Rama (*an armoured arm holding a scimitar*) obviously representing Slavonia (Fig. 17).[24] In the use of this variation the official Habsburg court heraldry was leading. In their dynastic arms, all three coats of arms of the Triunited Kingdom would be shown, as a rule one next to the other. Until the 1760s it was either the Danubian variant of one of the versions of the arms of Rama used to represent Slavonia. For example, the Emperor and Croatian-Hungarian King Charles VI in his great imperial arms of 1723 included next to each other the arms of Dalmatia and Croatia and (already) the arms of Rama as the symbol of Slavonia.[25] Maria Theresa retained a similar practice in the first years of her rule: on a seal of the Austrian court chancery of 1741, as part of her Hungarian royal arms, the heraldic symbols of Dalmatia and Croatia, as well as Slavonia (*a hand holding a sword*), appear around the ineschutcheon. The same is the case with the seal of her son and co-ruler Joseph II of 1764. It is divided into 25 fields, including the arms of Dalmatia (field 4), Croatia (field 5), and Slavonia, represented with the Rama arms, field 6 (Fig. 18).[26] The same symbols of the Triunited Kingdom appear also in the arms at the obverse of a thaler minted in the era of Maria Theresa.[27]*

However, the great seal with which the empress authenticated the armorial patent granted in 1763 to Andreas Karaiczay includes the arms depicting all

predstavljena Vladislavovom *kunom* (sl. 19).[28] U tom je pogledu vladavina Marije Terezije predstavljala prekretnicu ka dosljednijoj uporabi hrvatskih heraldičkih motiva u sklopu službene austrijske heraldike, što je bilo u skladu s intencijama prosvijećenog apsolutizma koji je nastojao unificirati državnu upravu. Ovu pojavu potvrđuju i ostali pečati kraljevske kancelarije od 1760-ih godina dalje, kao i veliki carski grb iz istog vremena, na kojima su pravilnim redoslijedom prikazivani jedan do drugoga grbovi Dalmacije, Hrvatske i Slavonije „modernae“ (sl. 20).[29] U tome je ova vladarica slijedila praksu svojih habsburških prethodnika, ali je istodobno, za razliku od njih, trajno vratila u uporabu izvorni grb Kraljevine Slavonije s *kunom u trku između dviju greda*.[30]

⑰

⑲

three Croatian symbols – Dalmatia, Croatia, and Slavonia, but here Slavonia is represented by the Ladislas arms with the marten (Fig 19).[28] Thus, the rule of Maria Theresa was a turning point in the consistent use of the Croatian heraldic symbols in official Austrian imperial heraldry, in accordance with the general intentions of the enlightened absolutism that wanted to unify the state. Since the 1760s the seal of the royal chancery, as well as the great imperial seal of the same period, depicts the arms of Dalmatia, Croatia, and Slavonia "Moderna" next to the other, all in the correct order one (Fig. 20).[29] In this Maria Theresa followed practice of her Habsburg predecessors, but unlike them, she permanently returned into use the original coat of arms of the Kingdom of Slavonia with the marten running between the two bars.[30]

⑱

⑳

[1] Grünenberg, C. 2009. *Conrad Grünenberg`s Wappenbuch*, Saarbrücken: Fines Mundi Verlag (Bayerische Staatsbibliotek, München, http://daten.digitale-sammlungen.de/~db/0003/bsb00034952/images/)

[2] Grünenberg C. 2009. *Ritter Grünembergs Pilgerfahrt ins Heilige Land 1486*. Saarbrücken: Fines Mundi Verlag, f 9v – manuskript ca. 1487. (Badische Landesbibliothek, Karlsruhe, http://www.blb-karlsruhe.de/virt_bib/stpeter_pap32/

[3] Richental, U. 1962.-1964. *Ulrich von Richental`s Das Konzil zu Konstanz*, I.,II. (O. Feyer Hrsg.) Constance (Universitäts- und Landesbibliothek, Darmstadt, http://tudigit.ulb.tu-darmstadt.de/show/inc-iii-55/0001/thumb

[4] Filipović, E. O. 2009. „Grbovnik Virgila Solisa i ilirska heraldika“. *Radovi*, 41. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu, Zavod za hrvatsku povijest, str. 187-199.

[5] Vladislav II. Jagelović u grbovnici navodi da podjeljuje grb Kraljevini Slavoniji na molbu slavonskih plemića koji su izjavili | *Ladislas II Yagelo specifies in the armorial patent that he grants the arms to the Kingdom of Slavonia after the plead of the Slavonian nobility who declated* "quod quamvis illud Regnum nostrum Sclavonie ab antiquo habuent pro armorum insigni unum mardurem". (v. Bojničić, I. 1896. *Grbovnica Kraljevine Slavonije*. Zagreb: C. Albrecht, str. 1)

[6] Bojničić, 1896: 1-3; Kruhek, M. 1995. *Krajiške utvrde i obrana Hrvatskog kraljevstva tijekom 16. stoljeća*. Zagreb: ISP, str. 62.

[7] Banac, I. 1991. *Grbovi, biljezi identiteta*. Zagreb: GZH, str. 128.

[8] Mirnik, I. 1991. „Skupni nalazi slavonskih banovaca u numizmatičkoj zbirci AMZ“. *Vjesnik AMZ*, br. 24, Zagreb, str. 185.

[9] V. Benažić, A. 2001. „Podrijetlo simbola kune na hrvatskom novcu.“ *Numizmatičke vijesti*, br. 1. (54), Zagreb, str. 74-79.

[10] Zmajić, B. 1945. „Razvitak heraldike u Banskoj Hrvatskoj“, *Viestnik Hrvatskog državnog arhiva*, 11, str. 46.

[11] HDA, *Zapisnici Sabora Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*, sv. II., str. 30. (v. *Slava Saboru*, 1997. Zagreb: Hrvatski povijesni muzej, kat. br. 27.)

[12] Solovjev, A. 1933. Postanak ilirske heraldike i obitelj Ohmučević, *Glasnik Skopskog naučnog društva*, str. 104.

[13] *Fojnički grbovnik - Fojnica armorial roll*. 2005. Sarajevo: Rabić

[14] Pretisak grbovnika Korjenić-Neorić u: Banac, 1991.: 135-313.

[15] Marković, M. 1993. *Descriptio Croatiae*. Zagreb: Naprijed, str. 76-77, 175-183.

[16] Pandžić, A. 1988. *Pet stoljeća zemljopisnih karata Hrvatske*. Zagreb: HPM, str. 76-77; Marković, 1993:176-177.

[17] Pandžić, 1988: 102-107 i Marković, 1993:164-165.

[18] Marković, M. 2002. *Hrvatska na starim zemljovidima*. Zagreb: Jesenski i Turk, str. 46; Pandžić, A. 1987. *Stare karte i atlasi Povijesnog muzeja Hrvatske*. Zagreb: PMH, str. 85.

[19] HPM/PMH, inv. br. 2421 (v. *Slava saboru*, 1997: kat. br. 81.)

[20] Ovim su grbom označeni istočni dijelovi savsko-dravsko-dunavskog međurječja koji do dolaska pod osmanlijsku vlast u XVI. st. nisu bili u sastavu Kraljevine Slavonije nego dio Ugarskog Kraljevstva | *This coat of arms signified the eastern parts of the territory between the Sava, Drava and Danube rivers, that were, before their fall under the Ottomans, not counted as parts of the Slavonian Kingdom, but Hungarian* (v. Budak, N. 2007. *Hrvatska i Slavonija u ranome novom vijeku*. Zagreb: Leykam International, str. 85.)

[21] Cf. Banac, 1991:124, 127-128.

[22] Riječ je o Virovitičkoj, Srijemskoj i Požeškoj županiji koje su oblikovane sredinom XVIII. st. nakon oslobođenja od osmanlijske vlasti i stavljene pod vlast hrvatskog bana i Sabora. O „Institucijama svjetovne vlasti“ u Slavoniji vidi detaljnije u | *These are the counties of Virovitica, Srijem and Požega, formed in the mid-18th c. and subjected to rule of the Croatian Ban and Parliament. On the "Institutions of the civic government" in Slavonia see more in* Budak, 2007: 76-86.

[23] Marković, 1993:192-193.

[24] HPM/PMH, GOD. 307. (v. *Slava saboru*, 1997: kat. br. 78)

[25] Gall, F. 1992. *Österreichische Wappenkunde*. Wien-Köln-Weimar: Böhlau, str. 46, T6. Autor na ovom i na sljedećem nav. mj. grb Rame bez posebnog komentara naziva grbom Bosne. | *Here and next reference, the author names the Rama coat of arms as the coat of arms of Bosnia with no particular remarks.*

[26] Gall, 1992:48.

[27] Dolenec, I. 1993. *Hrvatska numizmatika od početka do danas*. Zagreb: Prvi hrvatski bankovni muzej Privredne banke, str.114.

[28] Grbovnica Karaizcay, HPM 34555.; Gall, 1992.:48.

[29] Gall, 1992:49, T8.

[30] Gall, 1992: 50—70.

Autori prilagodili članak za GiZ prema knjizi
The authors adapted this article for GiZ from the book

Dubravka Peić Čaldarović i **Nikša Stančić** *„Povijest hrvatskoga grba“*, Zagreb, Školska knjiga, 2011.

Robert Grubiša

Usvajanje riječkih simbola 1990-ih

Tijekom devedesetih godina XX. stoljeća vodila se velika polemika kako će izgledati nova službena zastava i grb Grada Rijeke. Evo kratkog prikaza kako je to izgledalo. Podaci koje objavljujem su iz vlastite arhive, a većina informacija je iz brojnih članaka u Novom listu iz tog doba. Pri tome molim sve koje imaju druge podatke ili su uočili neku moju pogrešku da ukažu na nedostatke.

Općina Rijeka je u devedesete godine prošlog stoljeća „ušla“ s grbom i zastavom koje je 1967. godine osmislio Dorijan Sokolić, koji je pobijedio na tadašnjem natječaju za izbor grba i zastave pod šifrom „Rječina“. Grb je suvremena reinterpretacija središnjeg elementa povijesnog riječkog grba, prikazuje u plavom polju zlatnu vazu iz koje istječe voda. Zastava, neobično dugačka za ove prostore svijetlo je plave boje s dva bijela trokutasta elementa uz koplje koji simboliziraju ušće Rječnine.

Početkom 1992. godine Riječki demokratski savez pokrenuo je inicijativu za promjenom članaka 4, 5 i 7 tadašnjeg Statuta općine Rijeka kako bi se Rijeci „vratili povijesni grb koji je dodijelio Gradu car Leopold 9. lipnja 1659. godine i zastavu (tamnocrvena-zlatnožuta-ultramarin vodoravna trobojnica bez grba) koja je Gradu odobrena 1859. godine“.

Ta inicijativa nije dobila podršku u tadašnjim općinskim strukturama pa Statut Grada Rijeke donesen 18. listopada 1993. navodi u članku 4 samo buduću odluku o grbu i zastavi, koja nije odmah donesena. Nakon brojnih rasprava za i protiv povijesnih simbola grada, Gradsko vijeće raspisuje Natječaj za izradu grafičkog rješenja grba i zastave Grada Rijeke s točno propisanim grboslovnim elementima i bojama zastave.

Predsjednik Komisije za izradu prijedloga odluke o grbu i zastavi Grada Rijeke bio je Petar Strčić. Temeljem objavljenog teksta natječaja bilo je potpuno jasno da povijesni grb i zastava jednostavno ne udovoljavaju odredbama natječaja?! Brojni su članci u Novom listu u to doba „za“ i „protiv“ takvog teksta natječaja, povijesnih obilježja, itd.

Također, treba posebno istaknuti da grbovi i zastave jedinica lokalne samouprave u RH moraju biti u skladu s Pravilnikom o postupku davanja odobrenja grba i zastave jedinici lokalne

Odozgo: grb iz grbovnice cara Leopolda 1659, trobojnica iz 1859, grb i zastava 1967, tekst Natječaja 1995.

REPUBLIKA HRVATSKA
GRAD RIJEKA

NATJEČAJ

GRADSKO VIJEĆE GRADA RIJEKE

Predsjednik Komisije
Petar Strčić

Adoption of the Symbols of Rijeka in 1990's

During the 1990s a significant debate took place over the design of the new official flag and coat of arms of the City of Rijeka. Here is a short review of these events. The data is from my own archives, mostly from numerous articles published in Novi list in the period. With this I would like to ask all who have different data or who notice some lapses in the account to point them out.

The Community of Rijeka entered the 1990s with the coat of arms and the flag designed in 1967 by Dorijan Sokolić, who had won a contest with a design entitled „Rječina“ (the Croatian name of the river known in Italian as Eneo or Fiumara). The coat of arms was a modern reinterpretation of the central element of the historical coat of arms, depicting in a blue field a golden vase pouring water. The flag, unusually long for the region, was light blue with two white triangular elements in the hoist symbolizing the confluence of the Rječina with the Kvarner Gulf.

In the beginning of 1992, the Rijeka Democratic Alliance initiated the change of Articles 4, 5 and 7 of the Statutes of the Community of Rijeka, so that Rijeka would “return to its historical coat of arms granted to the City by Emperor Leopold on 9 June 1659 and the flag (dark red – golden yellow – ultramarine blue horizontal tricolour without any arms) that was approved for the City in 1859”.

The initiative was not supported by the governing community structures so the Statutes of the City of Rijeka adopted on 18 October 1993 only prescribed, in Article 4, a future decision on the coat of arms and the flag, but it was not immediately adopted. After numerous discussions for and against the historical city symbols, the City Council launched a contest for the design of a coat of arms and flag for the City of Rijeka, with detailed heraldic elements and colours of the flag enumerated.

The chairman of the Commission for the preparation of the decision on coat of arms and flag of the City of Rijeka was Petar Strčić. The published text of the Contest clearly indicated that the historical coat of arms and flag do not fulfil its requirements! Again, numerous articles in Novi list during that period detailed the pros and cons of the Contest text, the historical symbols etc.

It should be highlighted that the coats of arms and the flags of the units of local

From top: from the Emperor Leopold armorial patent 1659, the tricolour of 1859, the coat of arms and the flag 1967, the Contest of 1995.

samouprave. Taj pravilnik u svom radu koristi Povjerenstvo za odobrenje grbova i zastava koje ustanovljava Ministarstvo Uprave RH. Konačnu odluku o odobrenju grbova i zastava jedinica lokalne samouprave, Ministarstvo uprave donosi na temelju mišljenja navedenog Povjerenstva.

Glavne odredbe tog pravilnika uključuju da se grb izrađen po pravilima heraldike, sastoji od štita i sadržaja unutar njega, da ne može sadržavati državni grb ili njegov dio te da jedinica lokalne samouprave, u pravilu, preuzima svoj povijesni grb sa štitom i sadržajem unutar njega. Za izradu zastave propisane su heraldičke boje od kojih grad, u pravilu, koristi jednu boju, a na zastavi grada nalazi se grb grada u sredini ili uz koplje. Omjer zastave treba biti 1:2.

Grad Rijeka zatražio je u siječnju 1995. godine mišljenje Hrvatskog državnog arhiva o najstarijem grbu Grada Rijeke i dobio ovaj odgovor kojim se potvrđuje da je najstariji grb grada onaj iz grbovnice cara Leopolda I. iz 1659. U dopisu kojeg je pripremila gđa Maja Bejdić, a potpisao ravnatelj HDA dr. Josip Kolanović, HDA se nadalje ograđuje od davanja mišljenja o primjerenosti povijesnog grba, interpretacije zakonskog teksta i obaveze preuzimanja povijesnog grba, te upućuje grad na konzultacije s nadležnim Ministarstvom uprave.

Kako god, jasno je da odredbe Natječaja za izradu grafičkog rješenja grba i zastava Grada Rijeke uopće nisu u skladu s Pravilnikom o postupku davanja odobrenja grba i zastave jedinici lokalne samouprave. Usprkos svemu, prijedlozi grafičkog rješenja grba i zastava Grada Rijeke su pristizali, a neki od prijedloga Mladena Stojića objavljivani su u Novom listu tijekom rasprava.

Prof. dr. Petar Strčić, kao Predsjednik Komisije za izradu grba i zastave Grada Rijeke predstavio je konačni prijedlog Gradskom vijeću 26. veljače 1996. kao idejno rješenje grba i zastave. Prijedlozi zastave i grba su predani pod šifrom „Lege artis“ i tadašnji vijećnici su na samoj sjednici naslutili da je to djelo Dorijana Sokolića. Idejno rješenje je prihvaćeno tijesnom većinom i trebalo je izraditi tekstualnu odluku koju je trebalo poslati na odobrenje Ministarstvu. Međutim, u svibnju 1996. godine, pripremljeni Prijedlog odluke o opisu i uporabi grba i zastave Grada Rijeke nije dobio potrebnu većinu u Gradskom vijeću. U članku Novog lista stoji: „Odluka je inače 'pala' bez ikakve rasprave i prilično tiho. Oni koji su glasovali protiv nje kao da su jedva čekali da se to odglasuje, a oni koji su bili 'za' kao da i nisu bili iznenađeni takvim

Neki prijedlozi Mladena Stojića za grb Rijeke koji su razmatrani u Gradskom vijeću.
Some of the proposals for the Rijeka coat of arms by Mladen Stojić that were considered in the City Council.

self-government in Croatia must conform to the Regulations on the process of approval of coats of arms and flags for units of local self-government. These Regulations are used by the Commission for the approval of coats of arms and flags for units of local self-government established by the Ministry of Administration. The final decision on the approval of arms and flags is made by the Ministry based on the opinion of the Commission.

The main part of the Regulations prescribes that the coat of arms should follow heraldic rules, should be composed of a shield and contents within it, may not include the state coat of arms or its parts and a unit of local self-government should, as a rule, adopt its historical coat of arms with the shield and its contents. For the design of flag a city should use, as a rule, one colour, with the coat of arms of the city in the centre of it or in the hoist. The flag ratio should be 1:2.

In January 1995 the City of Rijeka asked the Croatian State Archives (HDA) to determine the oldest arms of Rijeka and received an answer confirming that the oldest recorded arms were those granted by the Emperor Leopold I armorial patent. In the letter prepared by Ms. Maja Bejdić and signed by the HDA director, Dr. Josip Kolanović, the HDA furthermore declined to provide opinion on appropriateness of historical arms, on interpretation of legislative text and on requirement of adoption of the historical coat of arms, directing the city instead to consult with the competent Ministry of Administration.

However, it is clear that the rules of the Contest for the design of the city symbols did not comply with the requirements of the Regulations. Nevertheless, proposals for designs of arms and flag of Rijeka started to come in one by one. Some of the proposals by Mladen Stojić were published in Novi list during these discussions.

Prof. dr. Petar Strčić, as the chairman of the Commission, presented the final proposal for the design of the coat of arms and the flag to the City Council on 26 February 1996. The proposals were presented under the title “Lege artis” and the members of the Council already on the session sensed that they were works of Dorijan Sokolić. The designs were adopted with a narrow majority and only the text of the decision was to be drafted, to send it to the Ministry for approval. However, in May 1996, the prepared text of the Decision on description and use of the coat of arms and the flag of the City of Rijeka did not receive the required majority in the City Council. In an article in Novi list it was stated: “The decision 'fell' without any discussion and rather quietly. Those voting against it hardly waited for

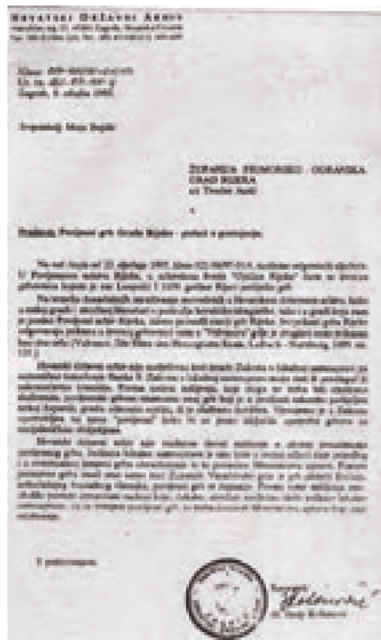
ishodom. I predsjednik Komisije, Petar Strčić, mirno je i brzo napustio vijećnicu.“ Tako se odluka o izboru grba i zastave Grada vratila na početak, a Rijeka i dalje bila jedan od rijetkih gradova i općina u Hrvatskoj koji imaju svoja povijesna obilježja, a koja nisu službeno ozakonjena.

Sljedeća epizoda uslijedila je 17. ožujka 1998. godine kada Poglavarstvo Grada Rijeke odlučuje predložiti Gradskom vijeću odluku o prihvaćanju povijesnih grba i zastave. 26. ožujka 1998. godine Gradsko vijeće prihvaća povijesni grb i trobojnu zastavu s njim u sredini. Odluka o grbu i zastavi Grada Rijeke, donesena je 26. ožujka 1998. i objavljena je u Službenim novinama Primorsko-goranske županije, br. 6/98, 31. ožujka 1998. Takva odluka je poslana Ministarstvu uprave na konačno odobrenje i tada su gotovo svi mislili da je to gotova stvar.

Ali... sedam mjeseci nakon Odluke Gradskog vijeća, Ministarstvo uprave prihvaća izgled grba ali bez trake s natpisom "Idenficienter" jer, prema Pravilniku o postupku davanja odobrenja grba i zastave jedinici lokalne samouprave, grad, u pravilu, preuzima svoj povijesni grb sa štitom i sadržajem unutar njega. Traka je, eto, izvan grba pa se ne smije koristiti. Također su „izbrisali“ i icarsku krunu i vrpce koji su bili u štitu! Ministarstvo potvrđuje kako je glavni element grba jedinstveni „riječki orao“ s obje glave okrenut u istu stranu. Zastava nije prihvaćena jer suprotno Pravilniku nije jednobojna, a i koristi je "iredentistička organizacija u Italiji – Udruga slobodne riječke općine u izbjeglištvu"?!

Čini se da je ovo politička odluka jer je u Pravilniku jasno stoji da je zastava grada ili općine, u pravilu, jedne boje. Ta odredba je „smišljena“ za one općine i gradove koje nisu imali povijesne zastave! Primjerice, Ministarstvo je odobrilo zastavu Grada Bakra – povijesnu bijelo-žuto-plavu vodoravnu trobojnicu bez grba, kao i zastavu Grada Varaždina, također povijesnu crveno-bijelo-crveno-bijelo-crveno vodoravnih pruga bez grba.

Poglavarstvo Grada Rijeke 17. studenog 1998. i Gradsko vijeće 26. studenog 1998. godine, prihvaćaju primjedbe Ministarstva uprave i tako nastaje sadašnji grb i jednobojna svijetlo plava zastava s žuto obrubljenim grbom u sredini. Ministarstvo uprave potvrdilo je sadašnji grb i zastavu svojim Rješenjem 15. siječnja 1999. godine.

Odozgo: dopis HDA 1995, usvojen pa odbijen prijedlog 1996. (dizajn D. Sokolić), prijedlog usvojen 1998. (dizajn M. Stojić) koje Ministarstvo nije odobrilo. (crteži ŽH)

the voting to end, and those being 'for' it were apparently not much surprised with the outcome. Even the chairman of the Commission, Petar Strčić, quietly and quickly left the assembly hall.” Thus the decision on the arms and flag of the City was returned to the beginning, and Rijeka was still among the rare cities and communities in Croatia having historical symbols but without official approval.

The next episode followed on 17 March 1998 when the City Magistrate proposed that the City Council adopt the historical coat of arms and flag. On 26 March 1998 the City Council adopted those arms and the tricolour flag with the arms in the centre. The decision was published in the official gazette (SN PGŽ 6/98) on 31 March 1998. The decision was sent to the Ministry of Administration for the final approval and then everyone thought that the issue is over.

But… seven months later, the Ministry approved the design of the coat of arms, but without the ribbon with the inscription “Idenficienter”, since, in accordance to the Regulations, a city, as a rule, adopts its historical coat of arms with the shield and the contents within it. Therefore the ribbon outside the shield should not be used. But it also “erased” the imperial crown and its ribbons that were within the shield! The Ministry approved the main element of the coat of arms, the unique “eagle of Rijeka” with both its heads turned in the same direction. The flag was not approved because contrary to the Regulations, it was not monocoloured, and because it was also used by “the irredentist organization in Italy – the Association of Free Community of Fiume in Exile”!

It seems that this was political decision, since the Regulations clearly state that a city or a community flag is, as a rule, monocoloured. The prescription was “devised” for those communities and cities that did not have historical flags! For example, the Ministry approved the flag of the City of Bakar – the historical white-yellow-blue horizontal tricolour without the arms, as it did the flag of the City of Varaždin, also the historical one, of red-white-red-white-red horizontal stripes without the arms.

The City of Rijeka Magistrate on 17 November 1998 and the City Council on 26 November 1998 accepted the objections made by the Ministry and thus the current coat of arms and the light blue flag with the yellow-edged coat of arms in its centre came to be. The Ministry of Administration formally approved the current design on 15 January 1999.

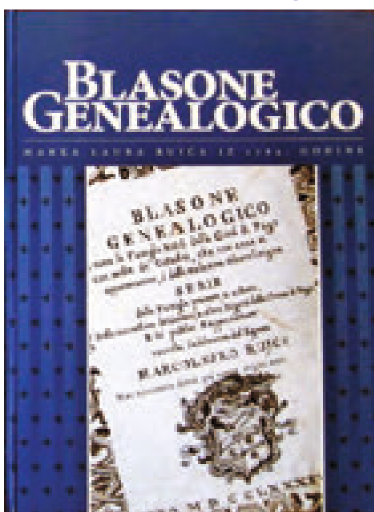
From top: HDA letter 1995, adopted and then rejected proposal 1996 (D. Sokolić), adopted design 1998 (M. Stojić) rejected by the Ministry. (drawings ŽH)

Miroslav Granić (ed.): *Blasone Genealogico Marka Laura Ruića iz 1784. godine*, Matica hrvatska, Pag, 2011.

Nakon što je 2002. objavio *Paški grbovnik* (Književni krug, Split, 2002.) koji obrađuje grbove paških obitelji sakupljene u rukopisu Marka Laura Ruića iz 1784. godine, prof. dr. Miroslav Granić uredio je kompletno izdanje Ruićevog rukopisa *Blasone Genealogico di tutte le famiglie nobili della citta di Pago*, zajedno sa studijom o Ruiću i njegovu radu. Marko Lauro Ruić, doktor prava bio je u XVIII. stoljeću čelnik paške gradske uprave, a priredio je veći broj djela o povijesti paške općine. Objavljivanjem ovog rukopisa, Grad Pag je dobio malu enciklopediju svog identiteta u usporedbi s tek nekoliko sličnih sredina u Hrvatskoj. Grbovnik obrađuje grbove i rodoslovlja 54 paška plemenitaška roda s iscrpnim bibliografskim podacima na 400 stranica uključujući i integralni faksimil Ruićeva djela. Na kraju su prikazani i grbovi paške komune (Sv. Juraj), skupštine (Sv. Mihovil) i kaptola (golubica s maslinovom grančicom).

U prikazu knjige u *Radovima Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* (vol. 53, str. 425 – 428) navodi prof. dr. Josip Celić: „u opsežnoj uvodnoj studiji analizirao je dr. Miroslav Granić te je podvrgnuo podrobnoj kritici sve Ruićeve navode, bilo da ih je prvorazrednim izvorima tvrdio, dokazao ili sam dopunio, čime je odao veliko priznanje Ruićevoj akribiji i znanstvenoj pronicljivosti te otklonio neke konotacije odavno rečene oko njegovog imena i djela.“

After he published the Pag Armorial *(*Paški grbovnik*, Književni krug, Split, 2002) covering the coats of arms of the families from Pag collected in the manuscript by Marko Lauro Ruić in 1784, prof. dr. Miroslav Granić edited a complete issue of Ruić's manuscript* Blasone Genealogico di tutte le famiglie nobili della citta di Pago*, adding a study on Ruić and his work. Marko Lauro Ruić, doctor of law, was a head of the Pag city government in the 18th century and he prepared a number of works regarding the history of the city. The issue of this book gave the city of Pag a small encyclopaedia of its identity, comparable with only a handful of similar cities in Croatia. The armorial book includes the coats of arms and genealogies of 54 noble families of Pag with exhaustive bibliographic data covering some 400 pages; it includes a faithful facsimile of the Ruić's manuscript. At the end, the coats of arms of the community (St. George), the assembly (St. Michael), and the chapter (dove with an olive branch) of Pag are presented.*

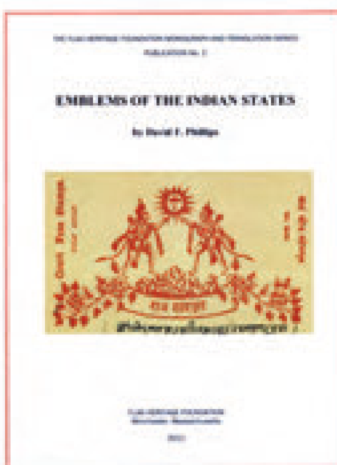
In his review of the book in Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru *(vol. 53, pp. 425 – 428), prof. dr. Josip Celić states: "in the comprehensive introductory study, dr. Miroslav Granić analyzed and subjected to detailed critique all of the Ruić's assertions, confirming them and where necessary complementing from primary sources, paying a huge tribute to Ruić's meticulousness and scientific clairvoyance and removed some connotations stated long ago regarding his name and work."*

David F. Philips: *Emblems of the Indian states*, The Flag Heritage Foundation, Winchester, MA, 2011.

Druga monografija edicije monografija i prijevoda Flag Heritage Foundation (FHF) objavljuje rad Davida F. Philipsa o oznakama indijskih država koje su se pod utjecajem Europske heraldike počele koristiti nakon britanskog prodora u Indiju u XVIII. stoljeću. Ogromno područje indijskog potkontinenta je u britanskom sustavu bilo podijeljeno u niz država i državica vrlo različitog statusa i veličine. Dok su neke indijske države uspjele zadržati veću ili manju razinu samostalnosti u okviru britanskog suvereniteta, druge su podčinjene direktnoj britanskoj upravi. Neke od „kneževskih država“ (princely states) imale su status široke unutrašnje autonomije, dok su se druge sastojale tek od nekoliko sela, s ograničenom ali kakvom-takvom samoupravom.

Mnoge od tih različitih tvorevina izdavale su poštanske marke ili biljege za lokalne takse ili kakve druge službene obrasce na kojima se često isticao kakav znak koji odgovara zapadnom konceptu grba. Ponekad je taj znak bio u skladu s tradicionalnom zapadnom heraldikom. U nekim slučajevima znakovi su bili inspirirani oznakama britanskih i indijskih postrojbi, pojedinačnim simbolima indijske tradicije i faune, ikonografskih prikaza indijskih božanstava, kao i tradicionalnih islamskih simbola. Phillips obrađuje oznake korištene u razdoblju od sredine XIX. stoljeća do kraja britanske uprave, analizirajući tipologiju, taksonomiju i utjecaje na upotrebu različitih oznaka, koristeći vrlo jasnu i obrazloženu metodologiju. Upravo ovo posljednje daje osobitu globalnu vrijednost radu objavljenom na 70 stranica velikog formata s više od 180 uglavnom crno-bijelih ilustracija uglavnom iz službenih tiskanica.

HGZD može ljubaznošću FHF ponuditi ograničene količine monografije po vrlo povoljnoj cijeni – kontaktirajte nas na hgzd@hgzd.hr

The second book in the Flag Heritage Foundation (FHF) monographs and translations series is the work by David F. Phillips on the symbols of the Indian states, which were adopted under the influence of European heraldry after the British penetration into India in the 18th century. Under the British system, the large Indian subcontinent was divided into a series of states of various status and size. While some Indian states retained a certain level of autonomy within the British Raj, others were subsumed into the British India – some of the "princely states" enjoyed wide internal autonomy while others were merely collections of a few villages under a local chieftain with very limited local administration.

However, most of the various princely states issued postage and tax stamps or used some other kind of official stationery, usually including some symbol matching the western concept of a coat of arms. Sometimes it followed traditional western heraldry; in other cases the symbols were inspired by regimental badges, individual Indian traditional symbols and animals, iconographic depictions of deities, or traditional Islamic symbols. Phillips covers the emblems used from the mid-19th century until the end of the British rule in 1948. He analyzes the typology, taxonomy, and influences in the use of various emblems, using a clearly explained methodology. This last gives the work particularly global value. The mongraph is published on 70 pages in large format with over 180 illustrations, mostly in black and white, reproduced from official stationery.

HGZD, courtesy of the FHF, offers a limited quantity of the book at very favourable price – contact use at hgzd@hgzd.hr

Jasminka Ćus-Rukonić: *Grbovi Grada Cresa*, Kačić, Split, 2009.-2011., 41-43:851-862.

Naša marljiva članica s cresko-lošinjskog otočja nastavlja plodnu aktivnost u istraživanju i promociji heraldike ovog područja. U posljednjem broju zbornika Kačić kojeg objavljuje Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja u Splitu od 1966. godine, a koji je objavljen kao trobroj za godine 2009. do 2011., objavljen je stručni rad koji donosi pregled povijesnog razvoja municipalnog grba Cresa.

Prikazani su kameni i reljefni grbovi u Cresu od kojih je najstariji onaj iz Franjevačkog samostana iz XIV. st., a najmlađi bio onaj s gradskog tornja sa satom iz 1989. Rad donosi i prikaze grbova iz heraldičkih zbornika, kao što su oni iz radova Coronellija iz 1694., Linda iz 1885., Baxe s početka XX. st. i Zmajićevog iz 1971. da bi završilo sa suvremenim likom grba Grada usvojenim 1993. godine. Među zanimljive prikaze gradskog grba spada i onaj u Beču sa zgrade nekadašnjeg Ministarstva rata iz 1908. godine. Članak je dostupan na http://www.franjevci-split.hr/pdf/50_cus_rukonic.pdf

Grb Cresa s pročelja zgrade Palače Ministarstva rata, Odjela ratne mornarice u Beču, danas Uprave za šume: U ovalnom štitu na zadnje noge propeti srebrni neosedlani konj koji gleda u desno.
The coat of arms of Cres from the façade of the Ministry of War, Navy Department building in Vienna, today the Forestry Administration: a horse rampant.

Our diligent member from the Cres-Lošinj islands continues her productive activities in research and popularization of the local heraldry. In the last issue of the Kačić proceedings, issued by the Franciscan Province of the Most Holy Redeemer in Split since 1966, this time as triple issue for years 2009-2011, she published a paper providing a review of the development of the municipal arms of Cres.

The stone and relief arms from Cres are presented, the oldest being that from the Franciscan monastery from the 14th century and the youngest that from the city clock-tower from 1989. The paper also presents the arms from various heraldic collections, such as that by Coronelli of 1694, Lind of 1885, Baxa from the beginning of the 20th century and Zmajić of 1971 to end with the modern depiction of the city arms adopted in 1993. Among the interesting examples there is also the one from the façade of the former Ministry of War building in Vienna of 1908. The paper is available at http://www.franjevci-split.hr/pdf/50_cus_rukonic.pdf

Jasminka Ćus-Rukonić: Izložba *Grbovi i znakovi Velog Lošinja | Coats of Arms and Symbols from Veli Lošinj*, Lošinjski muzej, Veli Lošinj, 2012.

4. travnja 2012. godine u prostorima galerije Kula u sklopu Lošinjskog muzeja otvorena je poster izložba Grbovi i znakovi Velog Lošinja. Desetak postera na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku, donosi prikaz povijesti municipalnih simbola Velog Lošinja, koji se kao posebna općina javlja u vrijeme francuske uprave 1808. godine te od tada počinje koristiti posebne oznake municipalnog identiteta. No izložba prikazuje i grbove plemičkih obitelji koji se pojavljuju na pročeljima lošinjskih kuća, na krunama cisterni i na nadgrobnim pločama, a kao posebnu zanimljivost donosi i oznake bratovština, obrtnika i pomoraca koji svjedoče o društvenoj strukturi ove male, ali imućne i kulturne zajednice.

Svaki grb i znak označeni su odgovarajućim brojem u katalogu (objavljeni dvojezično hrvatsko-engleski i hrvatsko-talijanski) i na karti Veloga Lošinja pa će se posjetitelji uz njihovu pomoć moći prošetati mjestom te ih i uživo pogledati. Na taj način ova izložba i njezin katalog postaju i osebujna su turistička ponuda za goste koji žele više. Izložba ostaje otvorena do 15. listopada 2012.

Ljubaznošću autorice, sadržaj postera objavljujemo na http://www.hgzd.hr/jcr-vlosinj

Gore: Grb na pročelju iznad ulaza, XXI. st.
Dolje: Grb s ulaznih vrata, kraj XIX. st.
Top: A coat of arms on the façade above an entrance, 21st c. Bottom: A coat of arms on entrance doors, end of 19th c.

On 4th April 2012 in the Kula Galery of the Lošinj Museum, the poster exhibition "Coats of Arms and Symbols from Veli Lošinj" opened. A dozen posters provide the review of the history of municipal symbols of Veli Lošinj, in Croatian, English and Italian. Veli Lošinj achieved a separate municipal status only during the French rule in 1808 but since then it has used emblems of municipal identity. However, the exhibition also shows the arms of noble families, appearing on the Lošinj houses facades, on the wellheads and on the graves. As a separate curiosity, the exhibition also presents the signs of fraternities, craftsmen and merchants, testifying the social structure of this small, but wealthy community.

Each coat of arms and sign is designated with a catalogue number shown also on a Veli Lošinj map so a visitor may walk around the city and locate them in-situ. In this way the exhibition and its catalogues (issued bilingually in Croatian-English and Croatian-Italian) have become a special tourist treat for guests who want to see more. The exhibition remains open until 15 October 2012.

Courtesy of the author, we are able to present the poster contents at http://www.hgzd.hr/jcr-vlosinj

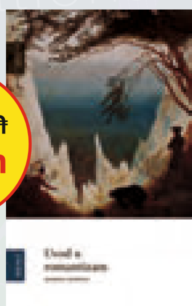

samo
za čitatelje časopisa **Grb i zastava**
naša najnovija izdanja po posebnim
cjenama

~~120 kn~~ 96 kn

Dalibor Cikojević:
Posljednja violina N. Amatija

~~148 kn~~ 118 kn

Marijan Bobinac:
Uvod u romantizam

~~130 kn~~ 104 kn

Neven Budak:
Istarski sabor – La dieta Istriana

~~200 kn~~ 160 kn

Zbornik Vrgorske krajine 1

~~298 kn~~ 238 kn

Darko Dukovski:
Ozrcaljena povijest. Uvod u suvremenu povijest Europe i Europljana

~~198 kn~~ 158 kn

Nikica Gilić:
Iz povijest hrvatske filmologije i filma Ante Peterlića

~~198 kn~~ 158 kn

Dušan Mlacović:
Plemstvo i otok. Pad i uspon rapskoga plemstva

~~198 kn~~ 158 kn

Dušan Mlacović:
Nobility and the island. Fall and rise of the nobility of Rab

~~198 kn~~ 158 kn

Dušan Mlacović:
La nobilta e l'isola. Caduta e ascesa della nobilta di Arbe

www.leykam-international.hr
Pogledajte i naša druga izdanja.
Za sva pitanja kontaktirajte nas na
info@leykam-international.hr
ili u našoj knjižari
Ilica 42, 10000 Zagreb
Pretplatom na *Grb i zastavu* ostvarujete
20% popusta na sva naša izdanja.
Pitajte i za prethodne brojeve GiZ!

www.leykam-international.hr
Check out our other issues.
All inquiries at
info@leykam-international.hr
or in our bookstore in
Ilica 42, 10000 Zagreb
Subscription to the Grb i zastava *enables you 20% discount on all our issues.*
Ask also for the previous numbers of GiZ!

~~350 kn~~ 100 kn

~~350 kn~~ 100 kn

Hrvatski – Deutsch – English – Italiano

~~à 98 kn~~ à 70 kn

BIBLIOTEKA GRBOVI I ZASTAVE

Kronika HGZD

HGZD Chronicles

⚐*31. siječnja 2012.* – 13. tribina HGZD: predavanje **Jelena Borošak Marijanović** *»Zastave hrvatskih sokolskih društava do 1914.«*, dvorana Društva zagrebačke klasične gimnazije (DZKG), Zagreb ①

⚐*7. veljače 2012.* – predavanje **Ž. Heimer** *»Lehov orao i 'biało-czerwona' dvobojnica«*, Koordinacija hrvatskih društava prijateljstva i Hrvatsko-poljsko društvo prijateljstva, Zagreb

⚐*26. veljače 2012.* – 14. tribina HGZD: predavanje **Ž. Heimer** *»Identitet u zastavama političkih stranaka u Republici Hrvatskoj«*, dvorana DZKG, Zagreb

⚐ *4. travnja 2012.* – otvorenje izložbe Jasminke Ćus-Rukonić *»Grbovi i znakovi Veloga Lošinja«*, Galerija Kula, Lošinjski muzej, Veli Lošinj (izložba otvorena do 15. listopada 2012.), www.muzej.losinj.hr ②

⚐*23. travnja 2012.* – 15. tribina HGZD: predavanje prof. **Branko Vujanović** *»Sokol – ptica Marka Pola«*, dvorana DZKG, Zagreb ③

⚐*25. – 27. svibnja 2012.* – I. regionalni seminar o ljudskim pravima – Edukacija o holokaustu, Udruga za edukaciju i promicanje ljudskih prava i Židovska općina Čakovec: predavanje **Ž. Heimer** *»Povijest nacionalnih simbola židovskog naroda i Države Izrael te utjecaj holokausta na njihov razvoj«*, Tehnološko inovacijski centar Međimurje, Čakovec

Najave:

5. češki nacionalni veksilološki kongres, Liberec, Češka, 22. – 24. lipnja 2012. Česká Vexilologická Společnost, Prag

www.vexilologie.cz

30. međunarodni kongres genealoških i heraldičkiih znanosti, Maastricht, Nizozemska, 24. – 28. rujna 2012. ④

www.congress2012.info

1. europska heraldičko-veksilološka konferencija, Cieszyn, Poljska, 27. – 29. rujna 2012. Heraldičko-veksilološki institut Górki Wielkie

www.pl.info.pl/IHW_WWW

25. međunarodni veksilološki kongres, Rotterdam, Nizozemska, 5. – 9. kolovoza 2013. ⑤

www.nfc2013.com

⚐31st January 2012 – *13th HGZD Tribune: lecture* »Flags of the Croatian *Sokol* societies until 1914« *by* ***Jelena Borošak Marijanović***, *the DZKG hall, Zagreb*①

⚐7th February 2012 – *lecture* ***Ž. Heimer*** »Lech's eagle and 'biało-czerwona' bicolour«, *the Coordination of Croatian Friendship Societies and the Croatian-Polish Society, the DZKG hall, Zagreb*

⚐26th February 2012 – *14th HGZD Tribune: lecture* »Identity in the flags of the political parties in the Republic of Croatia« *by* ***Ž. Heimer***, *the DZKG hall, Zagreb*

⚐4th April 2012 – *exhibition opening* »Coats of Arms and Symbols of Veli Lošinj« *by* ***Jasminka Ćus-Rukonić***, *Kula Galery, Lošinj Museum, Veli Lošinj (exhibition open until 15 October 2012), www.muzej.losinj.hr* ②

⚐23th April 2012 – *15th HGZD Tribune: lecture* »Falcon - the bird of Marko Polo« *by* ***prof. Branko Vujanović***, *the DZKG hall, Zagreb* ③

⚐25th - 27th May 2012 – *1st Regional Seminar on Human Rights – Education on Holocaust, the Association for Eduation and Promotion of Human Rights and the Jewish Community of Čakovec, lecture* »History of the national symbols of Jeiwsh people and the State of Israel« *by* ***Ž. Heimer***, *Technology and Inovation Centre Međimurje, Čakovec*

Announcements:

5th Czech National Congress of Vexillology, *Liberec, Czech Republic, 22nd – 24th June 2012. Česká Vexilologická Společnost, Prague*

www.vexilologie.cz

30th International Congress of Genealogical and Heraldic Sciences, *Maastricht, the Netherlands, 24th – 28th September 2012.* ④

www.congress2012.info

1st European Heraldic and Vexillologic Conference, *Cieszyn, Poland, 27th – 29th September 2012. Heraldic and Vexillologic Institute Górki Wielkie*

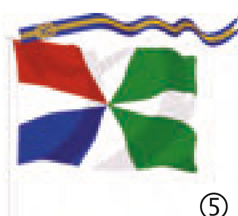
www.pl.info.pl/IHW_WWW

25th International Congress of Vexillology, *Rotterdam, the Netherlands, 5th – 9th August 2013.* ⑤

www.nfc2013.com

①

② Foto: Novi list

⑤

④

③